

Tomasz JUREK

<https://orcid.org/0000-0003-4519-0883>

Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla

Polskiej Akademii Nauk (Poznań)

Dwanaście dokumentów i listów do historii kolegiaty łęczyckiej z XIV–XV w.

Zarys treści: Zbiorek zawiera 12 dokumentów i listów pochodzących głównie z lat 1374–1452 (jeden list z 1482 r.). Wszystkie pochodzą z metryki kapituły kolegiackiej w Łęczycy (obecnie Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie, rkps sygn. 6558). Dokumenty ilustrują życie kapituły, przynoszą informacje o sołectwach, erekcji altarii, instytucjach na prebendy, są także dwa listy. We wprowadzeniu opublikowanych zostało również kilka zapisek ze wspomnianej metryki kapitulnej, dających wyobrażenie o niezwykle interesującej zawartości całego tego rękopisu.

Abstract: The collection contains twelve documents and letters written mainly between 1374 and 1452 (with one letter from 1482). They all come from the register of the collegiate chapter at Łęczycza (currently kept at the Scientific Library of the Polish Academy of Arts and Sciences in Krakow, MS no. 6558). The documents illustrate the life of the chapter, bring about information about the offices of the village mayors (Polish sing. *sołectwo*), the foundations of the altar bequests and the creation of institutions for prebends. There are also two letters. The introduction also includes several notes from the register of the collegiate chapter mentioned above, giving an idea of the highly interesting content of this manuscript.

Słowa kluczowe: dokumenty, Kościół, Łęczycza, metryka kapituły, kapituła kolegiacka

Keywords: documents, Catholic Church, Łęczycza, chapter register, collegiate chapter

Istnieje wciąż odczuwalny deficyt publikacji źródłowych odnoszących się do środkowopolskich ziem łęczyckiej i sieradzkiej. Wydano wprawdzie najdawniejsze księgi sądowe, ale edycja ta zawiera mnóstwo braków, nie mamy natomiast dla tego obszaru kodeksu dyplomatycznego ani słownika historyczno-geograficznego, który służyłby za repertorium przekazów źródłowych. Wiele dokumentów, zwłaszcza najstarszych, wydano w ramach *Kodeksu dyplomatycznego Polski* (zwłaszcza w t. 2), ale to wydawnictwo stare i mocno niekompletne. Tylko namiastką słownika są „materiały” opublikowane przez Stanisława i Stanisława M. Zajączkowskich, skromne i skupione na epoce najdawniejszej (do XIV w.)¹. Z tego powodu każdy nowy przekaz do historii tych okolic ma swoje znaczenie. Największą instytucją kościelną na tym obszarze była kolegiata w Łęczycy, ufundowana w połowie XII w. Dysponowała ogromnym majątkiem i w związku z tym na pewno posiadała kiedyś znaczne archiwum, które przepadło niestety w zawierusze dziejowej. Reliktem z jego zasobu jest niewątpliwie interesujący rękopis należący do spuścizny

¹ S. Zajączkowski, S.M. Zajączkowski, *Materiały do słownika historyczno-geograficznego dawnych ziem łęczyckiej i sieradzkiej do 1400 roku*, cz. 1–2, Łódź 1966–1970.

po Bolesławie Ulanowskim, przechowywanej dziś w Bibliotece Naukowej PAU i PAN w Krakowie (rkps sygn. 6558). Nie wiem, gdzie znalazł go wybitny eksplorator źródeł i wydawca. Jednostka zawiera ok. 260 papierowych kart, nieoprawionych, częściowo luźnych, w dużej części zniszczonych, zapisywanych niestarannym pismem, różnymi rękami w stosunkowo długim czasie od pierwszych lat XV w. do początku jego drugiej połowy, z pewną domieszką pism późniejszych. Wszystko to robi wrażenie zbioru niejednorodnego i nieuporządkowanego². Rękopis nie był obcy historykom, wykorzystywano go od dawna³. W literaturze funkcjonuje pod nazwą „rachunków kolegiaty łączyckiej”. Na tym aspekcie treści, rzucającym się w oczy każdemu czytelnikowi, skupiano bowiem największą uwagę⁴. Jest to jednak określenie mylące. Rzeczywiście jest tam wiele zapisów o charakterze rachunkowym i zdają się one wręcz dominujące (zwłaszcza przy pobieżnym oglądzie rękopisu). Właściwy szkielet stanowią jednak układające się w chronologicznym ciągu (który jest zresztą w wielu miejscach zmacony) zapisy z kolejnych posiedzeń kapituły. W tych ramach pojawiają się regularnie rozliczenia finansowe prokuratorów, przedkładających kapitule zestawienia dochodów i wydatków. Mimo pozorowanej dominacji rachunków mamy więc raczej do czynienia ze specyficzną prowadzoną metryką kapituły kolegiackiej. Z czasem treści inne niż finansowe, obecne zresztą od samego początku, nabierają coraz większego znaczenia. Wydaje się zatem, że całość ma mimo wszystko charakter jednolity i zwarty, nie została zatem – bo i taki domysł się pojawił⁵ – zmontowana przez samego B. Ulanowskiego z różnych przypadkowych elementów.

Tom zawiera zapisy rozmaitej treści. Dotychczas zwracano uwagę przede wszystkim na zamieszczone tam rachunki – stanowiące zresztą pasjonującą lekturę. Notowane są też jednak, jak to w metryce kapitulnej, rozmaite sprawy załatwiane przez kanoników. Tylko *exempli gratia* wskazać chciałbym kilka interesujących zapisek, dających wyobrażenie o wartości tego materiału, który na pewno zasługuje na dogłębne zbadanie i na publikację w całości. Mamy więc na s. 35 wpisy zawartej w 1409 r. ugody między kmiotką Święchną, wdową po Jarosławie z należącej do kolegiaty wsi Sługi, a jej pasierbami w sprawie opieki nad jej małoletnimi synami i ich dobrami⁶. Na s. 39 wniesiono zaciągnięte 2 I 1410 zobowiązanie prokuratora kapituły Kielcza do zapłacenia Mikołajowi z Komaszyc za nabytą od niego przez kanoników dziedzinę przyległą do kapitulnej „wioseczki” Sosenska; podano dokładny opis granic, istotny dla lokalizacji zaginionej dziś Sosenki⁷. Wśród notatek z 1411 r. (s. 56) mamy inne, wniesione

² *Katalog rękopisów Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie. Sygnatury 6551–6880*, oprac. E. Danowska, E. Knapke, Kraków 2008, s. 13–14. Sumienny opis katalogowy pogłębia jednak niesłuszne wrażenie, jakobyśmy mieli do czynienia ze składanką rozmaitych materiałów.

³ Korzystał z niego na pewno K. Potkański, *Opactwo na łączyckim grodzie*, RAU whf, 43, 1902, s. 103; tenże, w: „Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce”, 7, 1903, kol. CXC–CXCI. Nazywał go „rachunkami”. Potem czerpał z niego S. i S.M. Zajączkowski, używając tej samej nomenklatury (zob. niżej, przyp. 7, 12, ale także 13).

⁴ A. Kowalska-Pietrzak, *Wydatki kapituły łączyckiej na rzecz kolegiaty w świetle not prokuratorских (1406–1419)*, „Acta Universitatis Lodziensis, Folia Historica”, 72, 2001, s. 43–62; I. Skierska, *Ornaty, sierpy i węgiel. O rachunkach łączyckiej kapituły kolegiackiej w pierwszej połowie XV wieku*, w: *Ecclesia, cultura, potestas. Studia z dziejów kultury i społeczeństwa. Księga ofiarowana Siostrze Profesor Urszuli Borkowskiej OSU*, red. P. Kras i in., Kraków 2006, s. 168–184.

⁵ I. Skierska, *Ornaty*, s. 170.

⁶ „Anno Domini M° CCCCVIII° concordia inter Swanchnam relictam Jaroslai kmethonis de Sluky ac privignos, filios eiusdem Jaroslai et pueros eiusdem Swanchne cum eodem Jaroslao habitos talis facta est, quod Jacobus et Clemens fratres uterini receperunt et recipiunt dictos tres pueros fratres suos wlgariter przirodzone cum eorum porcionibus ad curam sub tali conditione, quod post sex annos eisdem puerulis XII marcas solvere (et) unum laneum wlgariter wloka seminatam restituere sub caucione fideiussoria tenebuntur et sunt astricti, pro quo fideiussores sunt dati kmethones Woydzech dictus Mleczeko, Bassko włodarius, Sthephanus dictus Kossyssko kmetho de Bolkowo”. Nad zapiską: „Pueris [!] nom(ina), de quibus infra, Wenceslaus, Johannes et Nicolaus”.

⁷ „Anno Domini M° CCCC X indicione tertia, mensis Januarii die secunda, que dies fuit crastina Circumcisionis Domini, ego Kelczo custos Lanciencis nomine pocuratorio venerabilis capituli Lanciencis solvi Nicolao de Comaszice heredi pro quadam sorte hereditatis penes limites et granicies villule Szossnka capituli adiacente et extendente se in longitudinem hereditatis a metis circa fluvium usque ad metas terminantes cum Gora, in latitudinem a villa incipiendo per LV sulcos, in medio autem eiusdem sortis per XXV sulcos et in fine circa limites et ad limites circa stratam, que ducit in Panthek de Cosszcol, bene ad octo stadia XLV sulcos, XVIII marcas, X in latis et VIII in moneta currenti, presentibus venerabilibus et discretis dominis Sandiuogio decano, Nicolao Czadrowsky, Symone de Staw et Paulo de Vpale vicariis Lanciencibus, Petro nepote et [zostawiono wolne miejsca na ok. 5–6 liter] genero dicti domini decani, Przeczslao Guth et Nicolao de Krzewo”. Zob. S. Zajączkowski, S.M. Zajączkowski, *Materiały*, cz. 2, s. 111.

własnoręcznie, zobowiązanie wspomnianego Kielcza, który pożyczył od kapituły sporą sumę 49 grzywien do Bożego Narodzenia, a spłatę zabezpieczył kilkunastoma wymienionymi z tytułów księgami oraz zapowiedzią zastawu ojcowizny w Krzewie⁸. To piękne świadectwo kultury miejscowego kleru. Na s. 60 znajdujemy interesującą sprawę sołectwa i sołtysów z kapitulnej wsi Chrząstowo: Piotr chciał dokonać za nie zapłaty zgodnie z orzeczeniem kanoników, ale Jakub Kusz odmawiał jej przyjęcia, z uporem powtarzając: „Nie chcę brać pieniędzy za moją ojcowiznę!”⁹. Zdaje się, że zmuszono go do pozbycia się sołectwa. Zaraz obok na tej samej stronie mamy postanowienie kapituły, by zezwolić kanonikowi Wawrzyńcowi z Borzewiska na wyjazd na studia¹⁰. Na s. 349 mamy złożone 11 IX 1443 oświadczenie dziedziców z Konarzewa, że zgadzają się, aby z ról opuszczonych po usunięciu z nich kmieci były pobierane dziesięciny aż do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia sporów dziesięcinnych między „Kościołem a rycerstwem w Królestwie”¹¹.

Szczególnie interesujący jest wreszcie umieszczony na s. 274, wśród notatek z 1439 r., wykaz prebend kanonickich i ciężących na nich taks¹²:

⁸ „Ego Kelczo custos Lanciencis ecclesie collegiate Gneznensis diocesis manu propria scribens recognosco et publice confiteor me recepisse et cum effectu habuisse a venerabili . . . capitulo Lanciencis ecclesie supradicte XXXV minus X grossis in latis grossis Bohemicalibus et XIII marcas in quartalibus ex causa mutui per honorabilem dominum Sandiuogium decanum eiusdem ecclesie in domo sua sita apud eandem ecclesiam Lanciensem et per meipsum ex mandato eiusdem venerabilis capituli numeratas, quasquidem pecunias, scilicet XXXV minus X grossis in latis et XIII in quartalibus, in festo Nativitatis Domini proxime tunc affuturo solvere teneor bona fide, in casu, si, quod absit, de mundo me contingerit migrare, libros omnes, quascumque habeo et habere possem pro huiusmodi pecuniis eidem dominis capitulo Lanciencis assigno et indico, videlicet decretalium sextum, Clement(inas), rationale divinatorum decretum, moralia, summam Pysani, Haymonem super ewangelia, Jacobum Parisiensem super Psalterium, summam viciorum et virtutum, partem Bible, Pharetram, cur Deus homo, titulos legum, casus suorum Bellihal, summam Gothfredi, lecturam super Clement(inas), magistri Gwilhelmi de Monte Landuno, et sub obligatione bonorum paternorum meorum, que me in Krzewo contigunt, presentibus venerabilibus dominis Sandiuogio decano, Andrea archidiacono, Nicolao cantore, Pelka Pruteno, Jacobo Moraczowsky, Johanne Fanathonis, Petro plebano de civitate, Szaszino de Rudelthewo canonicis Lanciencisibus”. Wpis skasowany z adnotacją na marginesie: „Solvit”.

⁹ „Anno Domini M° CCCC° quarto, indicione XII, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Bonifacii divina providencia pape noni anno XV, die X^{ma} mensis Septembris [10 IX 1404], hora sexta vel quasi in sala superiori domus curie archiepiscopalis apud ecclesiam collegiatam Lanciensem honorabiles domini Sandiuogius decanus, Andreas archidiaconus, Pelka, Sasinus, Jacobus de Jezersko, Jacobus de Morakow, Petrus plebanus et Johannes Phanath canonici Lanciencis capitulariter congregati tunc in preemtorio termino Petro ad ponendum et Jacobo Kusz scoltetis ad recipiendum pecunias pro uno manso scultecie de Chranstowo assignato postquam idem Petrus ipsas pecunias, videlicet XII marcas, coram ipsis dominis possuisset in mensa, ipsi domini primo, secundo, tercio et ex superhundanti quarto, ymmo et sexto, requisiverunt dictum Jacobum, ut reciperet suam pecuniam pro porcione sua scoltecie predictae secundum ipsorum dominorum de capitulo diffinicionem alias factam ad Purificacionem in capitulo celebrato, quiquidem Jacobus in sua protervia induratus quamvis sic ut premittitur pluries monitus et requisitus eandem pecuniam recusavit accipere, dicens: „Nolo recipere pecunias pro patrimonio meo”, quas XII marcas prefati domini receptas in suo reposuerunt thezauro, demum anno sequenti M° CCCC° V° quarta die mensis Februarii [4 II 1405] in capitulo dictus Jacobus dictas XII marcas in latis grossis secundum diffinicionem premissam pro dicta porcione scoltecie sue ab ipsis dominis de capitulo recepit”.

¹⁰ „Nota anno Domini M° CCCC° V° quarta die mensis Februarii in stuba curie archiepiscopalis apud ecclesiam collegiatam Lanciensem honorabiles domini de capitulo eiusdem ecclesie tunc ibidem capitulariter congregati honorabilem dominum Laurencium de Borzewiczsko coram ipsis personaliter constitutum ipsius rationabilibus petitionibus acclinati ad studium ire liberum dimiserunt, quod quamdiu in eodem suo studio realiter excusatus sit causa studii, ut non teneatur capitulo interesse”. Immatrykulacja Wawrzyńca w Krakowie wpisana w 1400 r. (*Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400–1508*, t. 1, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, współpr. R. Grzesik, Kraków 2004, s. 44, nr 00/105), już w 1402 r. uzyskał bakalaureat (*Najstarsza księga promocji Wydziału Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1402–1541*, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, Warszawa 2011, s. 194, nr 02/8), ale te partie wpisów wnoszone były sumarycznie *ex post*.

¹¹ „Die Mercurii undecima mensis Sepembris nobiles Albertus et Nicolaus de Konarzewo heredes non compulsi, nec coacti, sed sponte et libere admiserunt ad possessionem decime manipularis in bonis et villis ipsorum post agros desertos et kmethonibus expulsis honorabilem dominum Jacobum de Grandy canonicum Lanciensem ad decessum suum tantummodo vel ad finalem decisionem, que vertatur inter ecclesiam et miliciam in Regno Polonie, ita tamen, quod in agris desertis frumenta decimalia ipsi nobiles relinquunt libere, ut est consuetudo nobilium et terrigenarum, in campis, que frumenta ipse dominus canonicus per suum procuratorem vel quamcumque aliam personam disponere debet et ordinare ad conducendum ibi, ubi decima manipularis campestris post agros kmethonum locabitur et fuerit tunc locata, super quibus omnibus etc., presentibus discretis et nobilibus Thoma Kusznonis, Johanne Jolda, Johanne Czwikla de Czyszchowo, Petro de Drzewicze et Stanislaio Kaszubonis de Lancicia opid(ano)”.

¹² Warto byłoby go porównać z podobnym wykazem z 1448 r., zachowanym w kopiariuszu gnieźnieńskim, AA Gniezno, ACap. B 3, k. 118v.

Secuntur nomina prelatorum et canonicorum Lanciciensium
secundum taxam beneficiorum ipsorum:

Dominus prepositus a XL marcis,
dominus decanus ab octo marcis, a prebenda a V marcis,
dominus archidiaconus a tribus marcis,
dominus cantor a decem marcis,
dominus scolasticus a XXVI marcis,
dominus custos a custodia et prebenda a VII marcis,

Secuntur prebende corporales:

Item Johannes de Wyelathowo a II 1/2 marcis,
item Nicolaus de Schadek a quinque marcis,
item Jacobus de Grandy a quinque marcis,
item Sandco de Grabysschewo a tribus marcis,
item Johannes de Tharnow a tribus marcis,
item Johannes de Rythwany a tribus sexagenis,
item Johannes Lassoczky a sex marcis,
item Nicolaus Beszkowsky a duabus marcis,
item Johannes de Koszebrody a quatuor marcis,
item Sethegius de Byessyekiry a tribus marcis,
item Vincencius de Kolaczino a II 1/2 marcis,
item Johannes de Nyewessch a quinque marcis,
item Nicolaus de Bolkowo a quinque marcis.

W bogactwie rozmaitych zapisów znajdujemy także wciągane *in extenso* teksty dokumentów. Niniejszym publikuję wszystkie, jakie udało mi się znaleźć. Pochodzą zasadniczo z ostatniej ćwierci XIV w. lub z około połowy stulecia następnego. Jeden z nich był już drukowany wcześniej (nr 5), ale z innej, późniejszej podstawy, co czyni sensowną ponowną publikację. Kilka innych było wzmiankowanych i streszczanych w literaturze¹³. Zbiorek jest wprawdzie drobny, ale interesujący w swej barwnej różnorodności. Ilustruje mianowicie rozmaite aspekty życia kolegiaty i funkcjonowania jej kleru. Jest kilka przywilejów sołeckich, pokazujących życie i organizację wsi (nr 1–3)¹⁴, a do tego dokument w sprawie sprzedaży sołectwa (nr 5). Jest opis sporu scholastyka z arcybiskupem o dziesięcinę, z dosłownym przytoczeniem wymiany zdań (nr 4), jest erekcja altarii w kościele kolegiackim (nr 6), jest pismo procesowe, jakimi masowo obracali duchowni (nr 7), jest kilka instytucji kanonicznych na wakujące prebendy (nr 9–11), a do tego dwa listy (nr 8, 12), w tym jeden oryginalny, a drugi w postaci konceptu, który pokazuje proces ostatecznego formułowania tekstu. Przewijają się tu wiele osób, nie tylko kanonicy – w tym kilku nieznanym dotychczas badaczom – ale także okoliczna szlachta oraz nieco kmieci. Na pewno warto materiał ten udostępnić drukiem.

Dokumenty podaję w porządku chronologicznym, choć łamię on pewne związki między poszczególnymi pozycjami (nr 2 i 5 zapisane zostały razem jako pewna całość). Metoda wydawnicza nawiązuje do tej, jaką Antoni Gąsiorowski przyjął w *Kodeksie dyplomatycznym Wielkopolski*¹⁵. Teksty są w zasadzie transliterowane, jedynie *u* i *v* oddawane są zgodnie z ich wartością fonetyczną (z wyjątkiem nazw własnych). Pisownia łączna lub rozłączna, stosowanie wielkich liter oraz interpunkcja zostały zmodernizowane. Budzące wątpliwości lekcje potwierdzam przez: [!]. Dopiski w liście nr 8 zostały ujęte

¹³ S. Zajączkowski, S.M. Zajączkowski, *Materiały*, cz. 1, s. 49–50, 97, 207; cz. 2, s. 16.

¹⁴ Wykorzystywał je S.M. Zajączkowski, *Lokacje osad wiejskich na prawie niemieckim na obszarze przedrozbiorowego powiatu łęczyckiego do lat siedemdziesiątych XVI wieku*, Łódź 2003, s. 72–74; autor używa określenia „Akta i rachunki kapituły”.

¹⁵ KDWilp., t. 6, Warszawa–Poznań 1982, s. XIII–XVIII.

w ostre nawiasy: <abc>. Tam, gdzie zachowały się inne przekazy (nr 2 i 5), w przypisach tekstowych podaję odmianki. Wszystkie pozycje zostały opatrzone regestami, które oddają treść dokumentów możliwie szczegółowo. W przypisach rzeczowych objaśniam miejscowości i osoby (te, o których da się coś powiedzieć, dla oszczędności nie daję natomiast z zasady przypisów o osobach skądinąd nieznanych). Przy miejscowościach leżących w granicach staropolskiego województwa łęczyckiego staram się podawać przynależność parafialną, przy pozostałych wskazuję tylko powiat lub województwo. Częściej wykorzystywane prace cytowane są w skróceniu:

- Czyżak – M. Czyżak, *Kapituła katedralna w Gnieźnie w świetle metryki z lat 1408–1448*, Poznań 2003
- Demb. – P. Dembiński, *Poznańska kapituła katedralna schyłku wieków średnich. Studium prozopograficzne 1428–1500*, Poznań 2012
- GąsNot. – A. Gąsiorowski, *Notariusze publiczni w Wielkopolsce schyłku wieków średnich. Katalog admisji w Gnieźnie i Poznaniu 1420–1500*, Poznań 1993
- Gąs/Skierska – A. Gąsiorowski, I. Skierska, *Oficjalaty okręgowe w późnośredniowiecznej archidiecezji gnieźnieńskiej*, Czas. Pr. Hist., 47, 1995, z. 1–2, s. 93–124
- Kow. – A. Kowalska-Pietrzak, *Prałaci i kanonicy kapituły łęczyckiej do schyłku XV wieku*, Łódź 2004
- Nowak – T. Nowak, *Własność ziemska w ziemi łęczyckiej w czasach Władysława Jagiełły*, Łódź 2003
- Nowak/Pietras – T. Nowak, T. Pietras, *Łęczyccy współrodowcy Oporowskich herbu Sulima do początku XVI wieku*, Łódź 2016
- SzymczNob. – A. Szymczakowa, *Nobiles Siradiensis. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobogów*, Warszawa 2011
- Wilk – Z. Wilk-Woś, *Późnośredniowieczna kancelaria arcybiskupów gnieźnieńskich (1437–1493)*, Łódź 2013
- Włod. – Ł. Włodarski, *Dwory arcybiskupów gnieźnieńskich do 1493 r. Struktura, urzędy, ludzie*, Toruń 2023

Dokumenty

1.

Łęczyca, 10 XI 1374

Mikołaj kustosz płocki i kanonik łęczycki lokuje należącą do kapituły wieś Chrzastowo na prawie średzkim i sprzedaje kmieciowi Bienkowi solectwo za 12 grzywien. Solectwo obejmuje 2 lany wolne od obciążeń, 1/3 dochodu z karczem, 1/3 dochodów sądowych i w całości opłaty za przyjmowanie zeznań. Sołtys ma płacić z tytułu dziesięciny na św. Michała (29 IX) miarę pszenicy, służyć na własnym koniu w promieniu 10 mil. Kmiecie, którzy mają być osadzeni, otrzymają 4 lata wolnizny od czynszu i dziesięciny z nowizn, wyjąwszy uprawę pszenicy. Po upływie wolnizny każdy kmięć ma płacić z lanu 1 wiardunek na św. Marcina (11 XI), 2 grosze tytułem dziesięciny z lnu, zwyczajową dziesięcinę snopową, na Wielkanoc 15 jaj i jeden ser, na św. Aleksego (17 VII) owcę albo 5 groszy, a na Wniebowzięcie NMP (15 VIII) 2 kurczaki. Mają pracować, orząc po 2 dni przy oziminach i 2 dni przy jarych, kosząc i zwożąc siano, oraz dostarczać 2 wozy drewna.

Wpis na s. 57, wśród zapisek z 1404 lub 1405 r. Nagłówek: Copia privilegii scoltecie ville Crhansthowo [!].

In nomine Domini amen. Quoniam ea, que aguntur in tempore, simul labantur cum tempore, sapientium sanxit auctoritas, ea litterarum serie cum com(mem)oracione testium posterorum noticie comendare, hinc est, quod nos Nicolaus cantor Plocensis et canonicus Lanciensis ecclesiarum' notum facimus

universis presentibus et futuris, ad quorum devenerit noticiam scriptum presens, quod cupien(te)s bona ecclesie Lanciencis nostre, quantum adiuvente Domino possumus, in melius reformare, villam nostram et capituli ut premittitur Lanciencis dictam Crzansthowo² in terra Lancienci sitam alias locatam iure Polonico, de qua hactenus utilitas modica nobis et ecclesie nostre Lancienci proveniebat, ipsam de novo de iure Polonico in ius Theutonicum, quod in Sroda servatur, totaliter transferentes eodem iure Sredensi exposuimus de consensu honorabilium virorum, dominorum ac fratrum nostrorum, videlicet capituli Lanciencis, ad locandum, vendentes in eadem villa provido viro Benkoni kmethoni nostro eiusdem ville scolteciam pro certa summa pecunie quantitate [!], videlicet pro duodecim marcis grossorum Pragensium, quadraginta octo grossos quamlibet marcam faciencium [!], donantes sibi racione scoltecie duos laneos liberos a solucione census, tercium denarium de tabernis, quotcumque locate fuerint inibi, iure hereditario sibi et suis liberis et legitimis successoribus, tercium denarium de qualibet re iudicata, totum ius cuiuslibet iuramenti, demum de quibus idem scoltetus ut premittitur et sui liberi et legitimi successores de duobus laneis nobis et successoribus nostris racione decime singulis annis in festo sancti Michaelis modium tritici dare et solvere tenebuntur, preterea ut ecclesia nostra Lanciencis et dominus^{a-a} ville, qui pro tempore fuerit, consolacione feodali et servili non destituatur, statuimus decernentes, ut idem scoltetus et sui legitimi successores nobis et nostris successoribus in equo proprio valido ad decem miliaria pro comodo nostro et successorum nostrorum servire sit astrictus, et ut facilius et cicius kmethones locari in eadem villa Cransthowo locari [!] valeant, omnibus igitur kmethonibus locatis et locandis a solucione census et decime duntaxat de novalibus quatuor annorum tantummodo, excepto tritico, damus et concedimus plenam et omnimodm libertatem, quaquidem libertate expirata quilibet kmetho de quolibet laneo per fertonem per fertonem [!] grossorum in festo sancti Martini gloriosi confessoris et per II grossos pro decima lini singulis annis solvere tenebuntur, decimam vero campestem manipularem more patrie nobis et nostris successoribus perpetuis temporibus iamdicti kmethones dare et solvere qualibet contradiccione cessante tenebuntur. Insuper quilibet kmetho iamdicte ville de quolibet laneo in festo Pasche per quindecim ova et per unum caseum, in festo sancti Alexii unam ovem aut pro ea quinque grossos, in festo vero Assumpcionis virginis gloriose quilibet kmetho de quolibet (laneo) similiter dare et solvere per duos pullos fiet astrictus, demum idem kmethones nobis et nostris successoribus duobus diebus ad yemalia et duobus diebus ad estivalia laborabunt et arabunt, fenum falcabunt, recoligent quantumquodcumque in pratis nostris haberi poterit et ad horreum nostrum singulis annis conducent, quilibet vero horum incolarum per duos currus lignorum singulis annis adducent ad nostram (domum?). Et quia nobis iura Sredensia sunt prorsus incognita, omnia, que commodum et utilitatem dominorum inportant, pro nobis et pro nostris successoribus salva et integra reservamus. In quorum omnium testimonium et evidenciam pleniorem capituli ecclesie nostre Lanciencis et nostro sigillis presens privilegium duximus roborandum. Actum et datum circa ecclesiam collegiatam sancti^{b-b} Alexii in vigilla sancti Martini anno Domini M CCC septuagesimo quarto, presentibus et consencientibus honorabilibus viris ac domninis Diuissio preposito³, Budcone decano⁴, Nicolao archidiacono⁵, Nicolao custode⁶, Dobeslao de Morakowo⁷, Mathia tezaurario⁸, prelati et canonicis ecclesie Lanciencis et aliis quampluribus fidedignis.

^{a-a} *Następuje skreślone: noster*; ^{b-b} *następuje skreślone: Marie*.

¹ Mikołaj Sobol z Wolborza (miasto w woj. sieradzkim) pisarz królewski 1364, kustosz łączycycki 1364–1395, kanonik płocki 1369–1399, oficiel gnieźnieński 1387–1390 (Kow., s. 175–177); ² Chrzęstowo, dziś Chrzęstówek, par. Tum; ³ Dziwisz syn Dziwisza z Magnuszewa (k. Warki, na Mazowszu) h. Jelita, prepozyt łączycycki 1358–1374 (Kow., s. 45–46); ⁴ Budziszław kanonik łączycycki 1365, dziekan 1374–1396 (Kow., s. 80); ⁵ Mikołaj z Margonina (miasto, pow. kcyński) h. Grzymala, archidiacon łączycycki 1374–1385 (Kow., s. 127–128); ⁶ zob. przyp. 1; powtórzenie go wśród świadków wskazuje, że właściwym wystawcą była cała kapituła; ⁷ Dobiesław syn Sławnika z Morakowa (pow. kcyński) h. Poraj, kanonik łączycycki 1374–1391 (Kow., s. 214–215); ⁸ Maciej Czychr kanonik łączycycki i skarbnik arcybiskupi 1353–1386, kanonik wrocławski 1363, uniejowski 1365–1384, gnieźnieński 1374–1375, w 1363 wraz z bratem Andrzejem kupili Orzyszewice, dziś Orszewice w par. Góra (Kow., s. 270–271).

2.

Łęczyca, 18 VIII 1386

Sieciech prepozyt łęczycki sprzedaje Jerzemu z Rzepki solectwo w należącej do kapituły wsi Mirosławice za 12 grzywien. Solectwo obejmuje 2 łany wolne od ciężarów wraz z łąkami, wolną karczmę, 1/3 dochodów sądowych i całość opłat od przyjmowanych zeznań, a dziesięcina snopowa zostaje zarezerwowana dla kapituły. Mieszkańcy, którzy zostaną osadzeni, mają płacić 9 groszy czynszu na św. Marcina (11 XI), na Wielkanoc 30 jaj, na Narodzenie NMP (8 IX) 2 kurczaki, a także pracować po jednym dniu przy uprawach ozimych i jarych, orząc, żąc, kosząc i zwożąc plony. Soltys ma służyć przy kościele łęczyckim i nie gdzie indziej. Soltys ma odpowiadać w swej wsi na prawie niemieckim.

Wpis na s. 54, ręką, która wносиła zapiski z 1404 lub 1405 r., ale na odwrociu karty z zapiskami z 1410 r., pod nagłówkiem wspólnym także dla nr 5: Copia privilegiorum scoltecie de Mirosławice. – Inna kopia w transumpcie kapituły łęczyckiej z 9 VIII 1473, wykonanym z oryginału przedstawionego przez soltysa Piotra i kmięci z Mirosławic: AGAD, dok. perg. 2083 (w przypisach oznaczona jako B).

In nomine Domini amen. Quoniam omnia, que aguntur in tempore, cum lapsu temporis a memoria hominum evanescent, si non fuerint scripturarum serie vel bono testimonio confirmata, noverint igitur, quibus expedit, univers(i)^a presencium noticiam habitur(i)^b, quod nos Sethegius prepositus ecclesie^c collegiate Lanciencensis^l cupientes bona capituli eiusdem ecclesie^c Lanciencensis, quantum adiuvente Domino possumus, ad usus deducere meliores, scolteciam^d in Mirosławicze^{e2} villa ipsius capituli, quam nunc possidemus, in terra Lanciencisi iure Theuthunico^f sita sub rathabitione ac de consensu venerabilium^g fratrum nostrorum capituli dicte ecclesie^c Lanciencensis vendidimus provido viro Georgio de Rzepky^{h3} pro duodecim marcis grossorum Pragensium Polonicalis numeri, quadraginta octo grossos pro marca computando, nomine cuius scoltecie^d idem Georgius acⁱ successores ipsius legitimi nati ac nascendi habebunt duos mansos liberos cum omnibus pratis, paludibus et pascuis ad eosdem mansos pertinentibus, prout in limitibus eiusdem hereditatis circumferencialiter sunt distincti, ac eciam tabernam liberam nec non tercium denarium de iudicio et de omni re iudicata et quitquid^j cesserit nomine pene cum toto iuramento per eundem Georgium et suos successores legitimos perpetuis temporibus possidenda, tenenda, habenda, comutanda, donanda et ad usus suos convertenda iuxta ipsorum beneplacita voluntatis, decima manipulari pro nobis reservata. Preterea incole eiusdem hereditatis, qui ibidem locati sunt vel locandi fuerint, de quolibet manso pro censu novem grossos annis singulis in die beati Martini confessoris nobis nostrisque successoribus solvere tenebuntur ac eciam quilibet predictorum incolarum ad festum Pasche per triginta owa, ad Nativitatem vero Beate Marie Virginis per duos pullos solvere sunt astricti, diem quoque ad yemalia^k et diem ad estivalia arare, seminare, metere, falcare ac conductum prebere nobis et nostris successoribus tenebuntur. Nichilominus scoltetus^l prevocatus cum sua posteritate ad ecclesiam^c Lanciensem, cum necesse fuerit, servicium et non alias peragere debet, de reliquiis quoque ipsum scoltetum^l serviciis liberamus unacum suis successoribus legitimis, et quia iura Srzedensia nobis prorsus sunt incognita, tamen idem scoltetus^l cum sua posteritate pro quacumque causa^m citatus fueritⁿ, iure Theuthunico^o in prefata hereditate in bannito^p iudicio et non alio respondere debet. Ut autem hec nostra vendicio, ipsius Georgii empicio, robur optineat^q perpetue firmitatis, in huius rey^r testimonium et evidenciam plenior(es) sigillum nostrum ac ipsius capituli prenominate ecclesie^c Lanciencensis presentibus est appensum. Actum et datum Lancicie sabbato infra octavas Asumpcionis Beate Marie Virginis sub anno Domini^r M^o CCC^o octuagesimo VI^s, presentibus hiis honorabilibus et discretis viris Budkone decano^t, Nicolao custode Lanciencibus et officiali Gneznensi⁵, Mathia thesaurario⁶, Boguslao scolastico⁷, Alberto Belawsky^t canonico⁸, Martino de Bankowo canonico⁹, Kelczone^u canonico eiusdem ecclesie^c Lanciencensis¹⁰ et aliis quamplurimis fidedignis.

^a B: universis; ^b B: habituris; ^c B: ecclesie itp.; ^d B: sculteciam itp.; ^e B: Mirosławicze; ^f B: Theunico; ^g B: venerabilium; ^h B: Rzepky; ⁱ B: aut; ^j B: quidquid; ^k B: iemalia; ^l B: scultetus itp.; ^{m-n} B: fuerit citatus; ^o B: Teutunico; ^p B: banito; ^q B: obtineat; ^{r-s} B: millesimo trecentesimo octoagesimo sexto; ^t B: Byelawsky; ^u B: Kyelczone.

¹ *Sieciech prepozyt łęczycki 1383–1398* (Kow., s. 47–48); ² *Miroslawice par. Kazimierz*; ³ *Jerzy z Rzepiek (par. Srocko)*, zob. też niżej, nr 5; ⁴ zob. przyp. 1/5; ⁵ zob. przyp. 1/1; ⁶ zob. przyp. 1/8; ⁷ *Bogusław z Oporowa (miasto), h. Sulima, kanonik gnieźnieński 1360–1397, archidiakon łęczycki 1374, scholastyk łęczycki 1376–1397, kanonik plocki 1377* (Kow., s. 98–101); ⁸ *Wojciech Pustolka z Bielaw (miasto w woj. łęczyckim), h. Łazęka, kanonik łęczycki 1381–1398, kanonik gnieźnieński 1384–1430, scholastyk łęczycki 1398–1429* (Kow., s. 101–104; Czyżak, s. 404–405); ⁹ *Marcin z Bąkowa (wieś arcybiskupia, pow. orłowski), zapewne tożsamy z Marcinem Szczakiem z Dąbrowy kanonikiem łęczyckim znanym w 1377, kanclerzem Siemowita III mazowieckiego, Marcinem z Lubnicy (w Małopolsce?) kanonikiem łęczyckim oraz pisarzem arcybiskupim 1377–1379 lub też z Marcinem z Makowa kanonikiem 1381–1383* (Kow., s. 274–276); ¹⁰ *Kielcz z Krzewa (par. Dąbie, woj. łęczyckie), h. Jastrzębiec, kanonik łęczycki 1386–1394, potem kustosz 1396–1418* (Kow., s. 177–179).

3.

3 II 1397

Kapituła łęczycka sprzedaje Mikołajowi Kacicowi mieszczaninowi łęczyckiemu za 16 grzywien sołectwo w swej wsi Jambrożewo, którą obecnie posiada Bogusław scholastyk i kanonik łęczycki. Sołectwo obejmuje 2,5 łana wolnego z łąkami i 1/3 dochodów sądowych, za to dziesięcina snopowa zostaje zastrzeżona dla kapituły. Mieszkańcy, którzy zostaną osadzeni we wsi, mają po upływie wolnizny płacić 1/2 grzywny czynszu na św. Marcina (11 XI), z zastrzeżeniem, że jeśli około św. Jana (24 VI) lub św. Aleksego (17 VII) nastąpi wyprawa wojenna, to w tym roku zapłacą połowę czynszu i 2 sery. Mają płacić daninę w zbożu zwaną sep, po 1 mierze żyta i owsa z łanu. Mają też dawać z łanu na Wielkanoc po pół kopy jaj, a na Wniebowzięcie NMP (15 VIII) po 2 kurczaki. Mają jeden dzień orać, jeden kosić, jeden żąć i jeden rozwozić nawóz na pola, a wszystko, co zbiorą, zwozić do stodoły. Soltys ma służyć kapitule i jej prokuratorowi tak jak inni soltysi ziemi łęczyckiej. Mają też płacić opłatę sądową zwaną wiecne, którą płacą kmiecie we wsiach arcybiskupich w ziemi łęczyckiej. Soltys ma odpowiadać na prawie niemieckim wobec kapituły lub jej prokuratora.

Wpis na s. 58–59 wśród zapisek z 1404 lub 1405 r. Nagłówek: Copia privilegii scoltecie ville Jambroszewo.

In nomine Domini amen. Quoniam omnia, que aguntur in tempore, lapsu temporis a memoria hominum evanescent, nisi fuerint scripturarum serie et proborum testimonio confirmata, noverint igitur, quibus expedit, universi noticiam presencium habituri, quod nos . . capitulum . . ecclesie collegiate Sancte Marie Lanciencis Gneznensis diocesis cupientes bona capituli nostri ecclesie Lanciencis predictae, quantum adiuvente Domino possumus, ad usus deducere meliores, sculteciam in Jambroszewo¹ villa prefati nostri capituli Lanciencis, quam nunc poss(ed)it honorabilis vir, dominus Boguslaus scolasticus Lanciencis et canonicus Gneznensis ecclesiarum², confrater noster in Christo dilectus, in terra Lancienci sita iure Theutonico vendidimus provido viro Nicolao dicto Katczicz opidano Lancienci³ pro sedecim marcis grossorum Pragensium numeri Polonicalis, quadraginta octo grossos pro marca computando, ratione cuius scultecie idem Nicolaus ac successores ipsius legitimi nati et nascendi habebunt duos mansos cum medio liberos cum omnibus pratis, paludibus et pascuis ad eosdem mansos pertinentibus, prout in limitibus eiusdem hereditatis Jambroszewo circumferencialiter sunt distincti, nec non tercium denarium de iudicio et de omni re iudicata per eundem Nicolaum et successores suos legitimos perpetuis temporibus possidendam, tenendam, habendam, comutandam, donandam ac ad usus suos convertendam iuxta ipsorum beneplacitum voluntatis, decima manipulari nichilominus capitulo, cui ius eiusdem competit, reservata. Preterea incole eiusdem hereditatis Jambroszewo, qui ibidem locati sunt vel locandi fuerint, libertate expirante de quolibet manso pro censu mediam marcam grossorum Pragensium numeri Polonicalis in terra Lancienci communiter decurrentium annis singulis in festo sancti Martini confessoris nobis nostrisque successoribus solvere tenebuntur, sub tali tamen condicione, quod si expedicio occurrat circa festum sanctorum Johannis Baptiste seu Alexii confessoris, tunc eodem tempore tenebuntur solvere medietatem census predicti et per duos caseos, si autem expedicio huiusmodi non occurrerit tempore prefato, extunc solvent totum censum ad festum Martini, ut superius est expressum.

Item contribucionem frumentorum, que wlgariter sepp dicitur, unam mensuram siliginis et aliam avene predicti incole de quolibet manso annis singulis nobis et nostris successoribus more consueto solvere sint astricti. Eciam de quolibet manso prefati incole annis singulis ad Pascha medium capete ovorum et ad festum Assumpcionis Marie Virginis per duos pullos solvere nobis vel nostris successoribus sint obligati. Insuper unum diem arare et unum diem falcare ac alium diem metere et unum diem fimum ad agros nostros ducere quolibet anno tenebuntur et quecumque infra dies predictos falcaverint, messurerint, illa cumulabunt ad horreum nostrum more consueto. Nichilominus scultetus memoratus cum sua posteritate ad ecclesiam Lanciensem vel procuratorem capituli Lanciensi cum necesse fuerit et non alias servicium more terre Lanciensi scultetis [!] [s. 59] debitum peragere debet. Item iudiciale, quod wlgariter weczne dicitur, ut in predicta terra Lanciensi kmethones in villis reverendi patris, domini, domini archiepiscopi Gneznensis solvere consueverunt, nobis et nostris successoribus solvent tempestive. Et quia iura Sredensia nobis prorsus sunt ignota, ideo ea pro nobis et nostris successoribus tantummodo reservamus. Preterea idem scultetus cum suis posteris pro quacumque causa citatus fuerit iure Theutonico coram nobis vel nostro procuratore et (non) alio modo debet et tenetur respondere. Ut autem hec nostra vendicio et ipsius Nicolai empicio robor optineat perpetue firmitatis, in huiusmodi rei testimonium et evidenciam pleniorum sigillum nostrum, videlicet ipsius capituli ecclesie Lanciensi predictae maius, presentibus duximus appendendum. Datum in crastino Purificacionis Marie Virginis anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo septimo, presentibus honorabilibus viris et dominis Sandiuogio de Micolayowice decano⁴, Andrea de Romiszowice archidiacono⁵, Nicolao de Male cantore⁶, Kelczone de Krzewo custode⁷, Nicolao dicto Pelka Prutheno⁸ et Wylhelmo de Dambe⁹ prelati et canonicis memorate ecclesie Lanciensi, testibus ad premissa.

¹ Jambrożewo, dziś Ambrożew, par. Góra; ² zob. przyp. 2/7; ³ przydomek może oznaczać syna Kata (por. Topola Katowa k. Łęczycy, gdzie dziedzice nosili przydomek Kat: Nowak, s. 172–173); ⁴ Sędziwój z Mikołajewic (nie wiadomo, których) i Glinna (woj. sieradzkie), h. Nałęcz, dziekan łączycki 1396–1445 (Kow., s. 81–82); ⁵ Andrzej z Remiszewic (woj. sieradzkie) archidiacon łączycki 1390–1408/1410 (Kow., s. 132–133); ⁶ Mikołaj z Małego (par. Tur) h. Nałęcz, kantor łączycki 1397–1433, brat Wojciecha, wicekróla 1440–1447 i wojewody łączyckiego (Kow., s. 154–155); ⁷ zob. przyp. 2/10; ⁸ Kow., s. 315, zna 1383–1405 kanonika Pelkę z Szelig (na Mazowszu, k. Płocka); Pelka Prus występuje też w zapiskach z lat 1404 i 1411 (wyżej w tekście, w przyp. 8–9); ⁹ Kow. go nie notuje; Dąbie to zapewne miasto królewskie w pow. łączyckim.

4.

Łęczycza, 24 VII 1397

Instrument notarialny. Przed arcybiskupem gnieźnieńskim Dobrogostem zjawił się w jego domu przy kolegiacie łączyckiej wezwany przezeń Bogusław z Oporowa scholastyk łączycki i zapytał, dlaczego został wezwany. Arcybiskup zarzucił mu, że uzurpuje dla scholasterii dziesięcinę ze wsi Wiaderne, Kurzyna Wola, Twarda i Brzostów, należące do stołu arcybiskupiego. Bogusław wyjaśnił, że dziesięcinę te posiadali już poprzedni scholastycy i on posiada je w spokoju od ponad 20 lat. Arcybiskup zażądał, aby zaprzysiągł to, więc Bogusław złożył przysięgę na ewangelię. Wobec tego arcybiskup odstąpił te dziesięcinę Bogusławowi i scholasterii, by posiadał je do swej śmierci.

Wpis na s. 194–195, wśród zapisek z 1434 r.

In nomine Domini amen. Sub anno a nativitate Domini millesimo CCC nonagesimo septimo, indicione quinta, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Bonifacii divina providencia pape noni¹ anno octavo, die mensis Julii XXIII, hora nona vel quasi in domo reverendissimi in Christo patris et domini Dobrogostii Dei gracia archiepiscopi Gneznensis ecclesie² circa ecclesiam Lanciensem collegiatam, in mei notarii publici testiumque infrascriptorum presencia, idem reverendus pater et dominus, dominus Dobrogostius archiepiscopus tunc personaliter astitit et constitutus, coram quo venerabilis vir, dominus Boguslaus de Opporow scolasticus Lanciensi³ propria constituit in persona, volens mandato et termino sibi constituto a predicto domino archiepiscopo satisfacere, prorupit in hec

verba: „Pater reverendissime, ad quid me evocastis, ecce ego assisto paratus vestris parere mandatis”. Cui memoratus dominus Dobrogostius archiepiscopus respondit: „Ad hoc te hic evocavimus et traximus, quia decimas ad nostram mensam spectantes, videlicet in Wyaderne⁴, in Kurzinawola⁵, in Twarda⁶ et in Brzosthow⁷, pro te usurpas nomine tue scolastrie Lanciencis”. Ipsemet autem dominus Boguslaus scolasticus Lanciencis ex adverso respondit: „Pater reverendissime, istas decimas, pro quibus reverendissima paternitas me inculpat, mei predecessores scolastici Lanciencis tenuerunt et possederunt et ego similiter nomine mei scolastrie Lanciencis ipsas teneo et possideo a viginti annis continuis, nullo impediante, pacifice et quiete”. Ad hec ipse dominus archiepiscopus dixit: „Si ita est, iurabis in animam tuam, quod ipsas a viginti annis, ut asseris, possidebas”. Et statim ipse dominus scolasticus Lanciencis habito iurisperorum et amicorum suorum sano consilio in presencia antedicti domini archiepiscopi Gneznensis iuravit super sancta Dei ewangelia, quod „decimas in Wyaderne, in Kurzinawola, in Twarda et in Brzosthow nomine mee scolastrie Lanciencis iam a viginti annis tenui et possedi et nunc teneo et possideo quiete”. Et sic peramplius et de cetero reverendissimus pater, dominus Dobrogostius archiepiscopus Gneznensis prefatus eidem domino Boguslao scolastico Lancienci nomine scolastrie sue [s. 195] predictae antedictas decimas in Wyaderne, in Kurzinawola, in Twarda et in Brzosthowo dimisit uti et frui pacifica possessione et quieta nec ipsum ultra pro eisdecimis molestavit et impedit [!], quas tenuit et possedit usque ad mortem pacifice et quiete. Super quibus omnibus et singulis idem dominus Boguslaus scolasticus a me notario publico infrascripto peciit sibi unum vel plura publicum seu publica instrumentum seu instrumenta. Acta sunt hec anno, indicione, pontificatu, mense, die, hora et loco, quibus supra, presentibus venerabilibus et honorabilibus viris, dominis Sandiuogio decano⁸, Kelczone custode Lanciencis⁹, Petro canonico Poznaniensi¹⁰, Benedicto de Modla dicto Beo notario publico¹¹ sepediti domini archiepiscopi, Mscziskone de Modlna venatore¹², Stanislao de^{a-a} Byelawy pincerna¹³, . . . de Szduny vexillifero, hered(e) et castellano terre Lanciencis¹⁴ aliisque quampluribus testibus ad premissa vocatis.

Et ego Laurentius Samborii de Szewerusscheuicze¹⁵ clericus Gneznensis diocesis, publicus imperiali auctoritate notarius predictorum [!] termino et mandato paricioni, iuramenti exhibicioni aliisque omnibus et singulis unacum prenomnatis testibus presens interfui eaque omnia et singula sic, ut premittitur, fieri vidi et audivi, ideo ad petitionem dicti domini Boguslai hoc presens publicum instrumentum confeci et in hanc publicam formam redegi, signo et nomine meis solitis^{b-b} consignavi, rogatus et requisitus in fidem omnium premissorum.

^{a-a} *Następuje skreślone*: pincerna; ^{b-b} *następuje skreślone*: et consuetis.

¹ Bonifacy IX papież rzymski, koronowany 9 XI 1389, zm. 1404; ² Dobrogost z Nowego Dworu (na Mazowszu) h. Nałęcz arcybiskup gnieźnieński 1394–1401; ³ zob. przyp. 2/7; ⁴ Wiaderno, k. Wolborza, woj. sieradzkie; ⁵ Kurzyna Wola, par. Wolbórz, dziś zapewne Wola Wiaderska; ⁶ Twarda 8 km na południowy wschód od Wiaderna, woj. sandomierskie; ⁷ Brzostów 10 km na północny wschód od Twardej, woj. sandomierskie; ⁸ zob. przyp. 3/4; ⁹ zob. przyp. 2/10; ¹⁰ zapewne Piotr Kuropatwa z Grodziny (woj. krakowskie) kanonik poznański 1399–1414, potem kustosz 1393–1401 i kantor gnieźnieński 1305–1414 (Czyżak, s. 382), ale w grę wchodzi też Piotr z Krześlic (pow. gnieźnieński) kanonik poznański i kanclerz wielkopolski 1387–1405 (J. Nowacki, *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. 2, Poznań 1964, s. 592; *Iura vicariorum. Kopiarz kolegium wikariuszy katedry poznańskiej*, wyd. T. Jurek, Poznań 2023, nr 40, 81), Piotr Wendeler kanonik poznański i dziekan lubuski 1394–1411 lub Piotr syn Lucjana jako kanonik poświęcony skądinąd 1403–1414 (KDWlkp., t. 7, nr 488/21 i 27); ¹¹ Benedykt z Modły (k. Konina) pisarz arcybiskupi znany skądinąd w 1398, altarysta płocki 1397, pleban w Juncewie 1400, notariusz publiczny 1404, kanonik gnieźnieński 1413–1437 (Czyżak, s. 317–318); ¹² Mściszek z Modłny (k. Łęczycy) h. Łazęka, łowczy większy łęczycki 1384–1406, starosta łęczycki 1393 (PSB, t. 22, Wrocław 1977, s. 226–227; *UdR. Spisy*, t. 2/1, s. 40, 87); ¹³ Stanisław Pustolka z Bielaw, brat Wojciecha (zob. przyp. 2/8), h. Łazęka, cześnik łęczycki 1390–1419, wojewoda łęczycki 1419 (*UdR. Spisy*, t. 2/1, s. 43, 82); ¹⁴ Mikołaj ze Zdun (par. Leźnica Mała) h. Dołęga, chorąży mniejszy łęczycki 1393–1414, potem chorąży większy 1415–1432 (*UdR. Spisy*, t. 2/1, s. 39–40), tytuł kasztelana musiał być przydany omyłkowo, był nim bowiem 1383–1430 Jan Rola z Łąkoszyna (*UdR. Spisy*, t. 2/1, s. 46); ¹⁵ Wawrzyniec z Siewieruszewic (woj. sieradzkie, dziś Siewieruszki), wikariusz w kolegiacie łęczyckiej 1401, admintowany jako notariusz 1420 (*GqsNot.*, nr 297).

5.

Miroslawice, 30 IX 1399

Mścislaw łowczy większy łęczycki oraz prokurator prepozytury łęczyckiej oświadcza, że Śmichna wdowa po Jerzym z Rzepki za zgodą swych dzieci sprzedała kmieciowi Michałowi sołectwo w należącej do kapituły wsi Miroslawice, obejmujące 2 łany.

Wpis na s. 54, ręką, która wnosiła zapiski z 1404 lub 1405 r., ale na odwrociu karty z zapiskami z 1410 r., pod wspólnym nagłówkiem z nr 2: Copia privilegiorum scoltecie de Miroslauice. – Inna kopia w transumpcie kapituły łęczyckiej z 9 VIII 1473: AGAD, dok. perg. 2083 (zob. nr 2, w przypisach tekstowych oznaczona jako B). Według tej kopii (opisanej jako pergaminowy transumpt w Archiwum we Włocławku) wyd.: KDPol., t. 2, nr 338.

Nos Mscislaus maior venator Lanciencis¹, procurator et tutor prepositure Lanciencis generalis notum facimus tam presentibus, quam futuris, quibus necesse fuerit, universis, quod honesta domina Smichna^a olim relicta Georgii dicti Rzepka² non compulsa, nec coacta, sed spontanea voluntate cum suis pueris scolteciam^b suam in Miroslauice^{c3} villa capituli Lanciencis sita in districtu Lanciencis, videlicet duos mansos liberos, prout in priori privilegio^d continetur, famoso viro Michaeli kmethoni vendidit libere vendicionis titulo et resignavit, nichil iuris aut dominii pro se et pro suis liberis reservando, cum omnibus utilitatibus, obvencionibus ad predictos mansos pertinentibus, pratis, pascuis, agris et aquarum decursibus tenendam, habendam, possidendam et in usus beneplacitos convertendam, vendendam, permutandam ac pacifice possidendam, quamquidem vendicionem, empcionem, resignacionem de mandato ac consensu capituli Lanciencis predicti (per)^d presentes litteras duximus roborandas. In cuius rey^e testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum Miroslauice^c in crastino sancti Michaelis archangeli anno Domini M^o CCC^o nonagesimo nono, presentibus nobilibus viris Nicolao de Dambrowa⁵, Derslao de Chranstowo⁶, Derskone de Kethrze⁷, Dobkone de Ossandouicze⁸ et Florianio de Brachouice^{h9} heredibus, testibus ad premissa specialiter vocatis et rogatis.

^a B: Smychna; ^b B: sculteciam; ^c B: Miroslauicze; ^d B brak; ^e B: rei; ^f B: Chrzastowo; ^g B: Ossandovicze; ^h B: Brachovicze.

¹ Zob. przyp. 4/12, o jego roli prokuratora prepozytury skądinąd nie wiadomo; ² zob. przyp. 2/3; ³ zob. przyp. 2/2; ⁴ zob. nr 2; ⁵ w Dąbrówce (par. Dalików) siedział u schyłku XIV w. Mikołaj, który miał synów Mikołaja i Mikna (Nowak, s. 236); ⁶ z Chrzastowa (par. Leźnica Wielka), jako dóbr posagowych swej żony, pisał się Dzierśław z Bronna (par. Leźnica Mała), znany 1386–1412 (Nowak, s. 267, 282); ⁷ Dzierśław z Kietrza (dziś Ktery, par. Strzegocin) zm. ok. 1410 (Nowak, s. 103–104); ⁸ wśród licznych dziedziców Osędowic (par. Sławoszew) nie znamy skądinąd Dobka (Nowak, s. 123–125, 495); ⁹ Florian (Tworek) z Brachowic (par. Gieczno) znany 1389–1411 (Nowak, s. 209).

6.

Gniezno, 25 IV 1400

Dobrogost arcybiskup gnieźnieński zezwala na fundację przez Mściszka z Modlnej łowczego łęczyckiego nowej altarii w kolegiacie łęczyckiej i nadaje tej altarii, ze względu na usługi oddane przez Mściszka i na pieniądze, które dał on na rzecz budowy katedry gnieźnieńskiej, należące do stołu arcybiskupiego dziesięciny ze wsi Pęcławice, leżącej między Piątkiem a Orłowem. Mściszek nadał altarii własną wieś Grabiszew koło Modlnej wraz z dziesięciną, którą to wieś nabył od kapituły łęczyckiej w drodze zamiany za wieś Orzyszewice. Altarysta ma odprawiać co sobotę mszę o NMP, co poniedziałek mszę za grzechy, a po śmierci Mściszka mszę za zmarłych. Kandydatów na altarystę ma prezentować Mściszek, po jego śmierci wdowa po nim Wichna, a po niej ich córka Dobiesława, później zaś prezentować mają na zmianę kapituła łęczycka oraz krewni Mściszka.

Wpis na s. 72, wśród zapisek z 1414 r. Nagłówek: Copia privilegii super altari Msciszlai venatoris. Pod tekstem dokumentu nota, wprowadzona zapewne w związku z posiedzeniem kapituły

kolegiackiej w 1414 r.: Petit altaris huius altaris vestri, quod quia limites et silve dicti altaris per vicinos inquietantur et usurpantur, ut pro ipso consulatur, ipseque paratus est appendere et expensas facere, dummodo sibi ad habeatis. Racionale enim est, ex quo altare sit de collatione vestra pro parte et in ecclesia vestra existit etc.

In nomine Domini amen. Sollicitudo officii pastoralis nos inducit, ut ea, que ecclesiarum commodum et augmentum cultus divini muniminis et animarum salutem respiciunt, gracie promotionis affectu prosequi debeamus, precipue tamen illorum profectibus et comoditatibus amplioribus nos decet promotionis nostram benivolenciam exhibere, quos ex parte fidei constancia et gratitudo servitorum nobis acceptos representat, et eapropter nos Dobrogostius divina providencia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopus¹ notum facimus, quibus expedit, universis, quod considerantes piam devocionem nobilis viri, domini Mscziskonis heredis de Modlna, venatoris Lanciciensis², quam gerit ad collegiatam ecclesiam nostram sancte Marie Lanciensem nostre Gneznensis diocesis, et probatam fidei constanciam et gratorum promptitudinem servitorum nobis et ecclesie nostre hactenus exhibitorum utiliter et in posterum exhibendorum, sibi tenore presencium concedimus et gracie indulgemus, ut in ipsa ecclesia collegiata Lanciensi novum altare pro remedio anime sue fundare et erigere et construere valeat in honorem Omnipotentis Dei genitricisque ipsius gloriose, pro cuius altaris dotacione decimam mense nostre archiepiscopalis in villa Panczslauice inter Pantek et Orlow in terra Lanciensi iacentem [!] alias dictam [!] Ostrow³ de consensu fratrum nostrorum, Gneznensis videlicet capituli, perpetuis temporibus adiungimus, ascribimus pariter et incorporamus, intuitu ipsius domini Mscziskonis venatoris fidelium servitorum ac in recompensam certe summe pecuniarum nostre ecclesie Gneznensi pro fabrica ipsius per prefatum dominum Mscziskonem venatorem humiliter et devote donatarum, cuiquidem altari et rectori ipsius pro tempore idem dominus Msczislavus venator de propriis suis bonis donavit, dedit et assignavit villam suam dictam Grabiszewo iacentem prope Modlna⁴ cum omni iure et iurisdictione, nichil iuris vel domini in eadem villa pro se vel successoribus suis reservando, et signanter cum decima et sic sicut ipsam villam cum decima per commutationem pro villa sua dicta Orszyszewicze⁵ cum capitulo Lanciensi factam ab ipso capitulo Lanciensi habuit et recepit. In quoquidem altari taliter constructo altaris, qui fuerit pro tempore, singulis diebus sabbati de beata Marie virgine ac feria secunda pro peccatis usque ad tempora vite ipsius domini Mscziskonis venatoris missas celebrabit, post tempora vero vite predicti domini Mscziskonis missa ferie secunde, que dicebatur pro peccatis, debet mutari in missam pro animabus sive pro defunctis ac remedio ipsius anime, ipsius domini Msczislav [!], missa diei sabbati de beata virgine persistente. Quociens autem dictum altare vacaverit, tociens predictus dominus Msczislavus venator personam ydoneam ad dictum altare optinendum nobis aut nostris successoribus confirmandam presentabit, cum vero dictum dominum Msczislavum Domino disponente de hac luce decedere contingerit, venerabilis domina Wichna conthoralis sua legitima ac post ipsius Wichne mortem nobilis Dobeslawa filia sua⁶, si supervixerit, ad dictum altare pro tempore vacationis similiter personam ydoneam presentabit per nos aut nostros successores confirmandam. Processu vero temporis postquam tam eundem dominum Msczislavum venatorem et dominam Wichnam consortem et Dobeslavam filiam suam de hac luce decedere contingerit, extunc capitulum ecclesie Lanciensis collegiate pro una vacatione et propinquior ipsius domini venatoris successor pro alia vacatione dictis alternacionibus in perpetuum valituris ydoneam personam similiter nobis aut nostris successoribus presentabunt. In quorum omnium certitudinem pleniorem sigilla nostra ac dicti nostri capituli presentibus sunt appensa. Actum et datum Gnezne tercia die post diem sancti Adalberti martiris gloriosi anno Domini M^o CCCC^o, presentibus honorabilibus viris, dominis Jaroslao archidiacono⁷, Petro custode⁸, Michaelae scolastico⁹, Nicolao Strzeskonis thesaurario¹⁰, Dobeslao de Czechowo¹¹, Alberto de Byelawy¹², Nicolao Gorka¹³, Jacobo Paluka¹⁴, Borkone¹⁵, Laurencio alias Lorek¹⁶, Henrico Bel¹⁷, Paulo de Slachczino¹⁸ et [s. 73] Martino¹⁹ prelatibus et canonicis ecclesie nostre predictae Gneznensis tunc capitulariter congregatis.

¹ *Zob. przyp. 4/2*; ² *zob. przyp. 4/12*; ³ *Pęcławice (par. Piątek) między Piątkiem a Orłowem*; ⁴ *Grabiszew par. Modlna*; ⁵ *Orszyszewice nabyli w 1363 bracia Czychrowie (zob. przyp. 1/8), od nich kupił ją Mściszek i zamienił*

na Grabiszew; ⁶ Wichna żona Mściszka pochodziła zapewne z Czerchowa, żyła do 1428; córka znana na ogół jako Dochna (ale też Dorota) została żoną Pelki z Przewodów (w woj. sandomierskim), ich dzieci dziedziczyły w Leżnicy Wielkiej i Czerchowie (Nowak, s. 212–213, 272–273); ⁷ Jarosław z Klobukowa (w ziemi dobrzyńskiej) archidiacon gnieźnieński 1394–1405 (KDWlkp., t. 6, nr 340; t. 7, nr 549); ⁸ Piotr kustosz gnieźnieński znany skądinąd 1396–1399 (J. Korytkowski, *Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych*, t. 3, Gniezno 1883, s. 217); ⁹ Michał z Krowicy (pow. kaliski) h. Korab kanonik 1390–1418 i scholastyk gnieźnieński 1399–1418 (Czyżak, s. 358–359); ¹⁰ Mikołaj Strzeszkowic z Łagiewnik (pow. gnieźnieński) h. Sulima kanonik poznański 1377, kanonik gnieźnieński 1383–1418, kustosz gnieźnieński 1415–1419, skarbnik arcybiskupi 1389–1413, oficjał gnieźnieński (Czyżak, s. 370–372); ¹¹ Dobiesław z Czeszewa (pow. kcyński) h. Poraj kanonik gnieźnieński 1362–1409, dziekan gnieźnieński 1407–1409 (Czyżak, s. 322–323); ¹² zob. przyp. 2/8; ¹³ Mikołaj Górka (z Miejskiej Górki, pow. kościański) h. Łodzia, kanonik gnieźnieński 1389–1439, kanclerz poznański (Czyżak, s. 364–365; *Demb.*, s. 543–544); ¹⁴ Jakub Patuka ze Starego (pow. kcyński) kanonik gnieźnieński 1394–1402, kustosz gnieźnieński 1401–1414 (Czyżak, s. 329–330); ¹⁵ Borek syn Sławobora, kanonik gnieźnieński 1386–1414, kanonik poznański 1395 (Czyżak, s. 320–321); ¹⁶ Wawrzyniec Lorek z Uniejowa (miasto w woj. sieradzkim) kanonik gnieźnieński 1375–1411 (Czyżak, s. 354); ¹⁷ Henryk Biel z Bleszna (woj. krakowskie) h. Ostoja, kanonik gnieźnieński 1387–1424 (Czyżak, s. 325–326); ¹⁸ Paweł ze Szlachcina (k. Środy, pow. pyzdrski) scholastyk lubuski od 1383, kanonik gnieźnieński 1386–1408 (KDWlkp., t. 6, nr 291/11); ¹⁹ Marcin pleban w Wawrzeńcycach (woj. krakowskie) jako kanonik gnieźnieński poświadczony skądinąd 1394–1396 (KDWlkp., t. 6, nr 340/14) lub Marcin Chrapek kanonik gnieźnieński poświadczony skądinąd 1401–1431 (Czyżak, s. 357), którzy może są zresztą tożsami.

7.

Skierniewice, 18 III 1439

Instrument notarialny. Jakub z Rogoźna kleryk diecezji gnieźnieńskiej jako pełnomocnik Mikołaja plebana w Krośniewicach przedstawia arcybiskupowi gnieźnieńskiemu Wincentemu spisana przez notariusza publicznego Tomasza syna Przybysława z Solcy apelację od wyroku ostatecznego wydanego przez Stanisława wikariusza katedry wrocławskiej i archidiacona kruszwickiego w sprawie między Mikołajem a Janem altarystą w Chodowie o dziesięciny z folwarku w Pomorzanych, należącego do szlachetnego Jana. Arcybiskup przeczytawszy apelację, uznaje ją i popiera.

Wpis na s. 303, wśród zapisów z 1439 r.

In nomine Domini amen. Sub anno nativitatis eiusdem millesimo quadringentesimo tricesimo nono, indicione secunda, pontifactus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Eugenii divina providencia pape quarti¹ anno nono, die Mercurii decima octava mensis Marcii, hora terciarum vel quasi, in curia domini archiepiscopi in villa Squirznyeucze² Gneznensis diocesis, in mei notarii publici infrascripti testiumque subscriptorum ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum presenciam personaliter constitutus circumspectus vir Jacobus de Rogoszno³ clericus Gneznensis diocesis, procurator et nomine procuratorio honorabilis domini Nicolai plebani de Krosznyeucze⁴ predicte diocesis Gneznensis, de cuius procuracionis mandato michi notario infrascripto sane constabat, tenens et habens suis in manibus appellacionem de manu circumspecti Thome Przbislai de Solcza⁵ clerici Gneznensis diocesis, imperiali auctoritate notarii publici scriptam et consignatam a quadam sententia diffinitiva et aliis gravaminibus discreti Stanislai vicarii perpetui ecclesie Wladislaiensis et archidiaconi Crusuiciensis⁶ per ipsum Nicolaum plebanum interpositam in causis, quas idem Nicolaus plebanus cum discreto Johanne altarysta in Chodowo⁷ Gneznensis diocesis habuit occasione decime predialis post araturam nobilis Johannis in Pomorzany⁸ diocesis Gneznensis, eandem appellacionem reverendissimo in Christo patri et domino, domino Vincencio Dei gracia archiepiscopo et primati sancte ecclesie Gneznensia⁹ exhibuit et presentavit, petens eidem appellacioni tamquam legitime et sancte adherere. Quiquidem dominus archiepiscopus perlecta huiusmodi appellacione tamquam legitime per expressum sibi adhesit in hec verba et in effectu similiter dicens: „Ob reverenciam sacrosancte sedis sinodalis ego adhero huic appellacioni”. Super quibus omnibus et singulis prefatus Jacobus procurator nomine quo supra a me notario publico infrascripto peccit sibi confici publicum instrumentum in fidem et testimonium premissorum. Acta sunt hec anno, indicione, pontificatu, die, mense, hora et loco, quibus supra, presentibus honorabilibus

dominis Bronissio domini archiepiscopi capellano, plebano in Ludomie¹⁰, Petro de Squirznyeucze¹¹ et Boguslao Thursky¹² testibus circa premissa.

Et ego Johannes Nicolai de Strzelcze¹³ clericus Gneznensis diocesis, publicus imperiali auctoritate notarius, quia predictis appellacionis exhibicioni et informacioni, adhesioni petitioni aliisque omnibus premissis unacum cum [!] prenominitis testibus presens interfui eaque premissa sic fieri vidi et audivi, ideo aliis occupatus negociis presens publicum instrumentum per alium fideliter scribi procuravi meque hinc manu propria subscripsi et in hanc publicam formam redegei, signo et nomine meis solitis et consuetis consignavi.

¹ Eugeniusz IV papież, koronowany 11 III 1431, zm. 1447; ² Skierniewice miasto arcybiskupie na Mazowszu; arcybiskup wystawił tam dokument 17 III 1439 (Wilk, s. 296); ³ Jakub z Rogoźna (w woj. łęczyckim lub sieradzkim), kanonik skalbmierski, oficjał foralny w Kurzelowie 1444–1455 i Wieluniu 1463–1464 (Gąs/Skierska, s. 120); ⁴ Krośniewice miasto w pow. łęczyckim, na północ od Łęczycy; pleban Mikołaj poświadczony w 1441 (Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta, t. 2, wyd. B. Ulanowski, Kraków 1902, nr 381); ⁵ Solca Wielka (k. Łęczycy) wieś arcybiskupia, obok Solca Mała, wieś kapituły łęczyckiej; ⁶ Stanisław syn Budka z Karnkowa (na Mazowszu) notariusz publiczny 1404–1427, archidiacon kruszwicki poświadczony 1435–1439 (Acta capitulorum, t. 1, 1894, nr 1132; Zbiór dokumentów i listów miasta Płocka, t. 1, wyd. S.M. Szacherska, Warszawa 1975, nr 86/1; Bull. Pol., t. 5, nr 970); wyrok wydał chyba jako sędzia delegowany przez arcybiskupa; ⁷ Chodów, 10 km na południowy zachód od Łęczycy, leżał daleko od Krośniewic; Andrzej zapewne pochodził z rodziny dziedziców Krośniewic i Pomorzan, może tożsamy z imiennikiem występującym jako świecki 1425–1433 (Nowak, s. 59); ⁸ Pomorzany w par. Krośniewice; ⁹ Wincenty Kot z Dębna arcybiskup gnieźnieński 1436–1448; ¹⁰ Bronisz z Laskownicy (pow. kcyński), pleban we wsi Ludomy (pow. poznański) 1430–1440 (Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu, cz. 2, Wrocław 1988 – Poznań 1992, s. 680); ¹¹ zob. przyp. 2; ¹² Bogusław z Turska (pow. kaliski) występuje 1443–1446 jako kuchmistrz arcybiskupi (Włod., s. 70–71); ¹³ Jan ze Strzelec (nie wiadomo, których) pisarz biskupa wrocławskiego Władysława Oporowskiego i arcybiskupa Wincentego Kota (Wilk, s. 167–168).

8.

Łęczyca, 3 II 1445

Sędziwój dziekan, Piotr archidiacon, Jan Lutkowic kantor, Mikołaj scholastyk i cała kapituła łęczycka polecają Wincentemu arcybiskupowi gnieźnieńskiemu wysłanych do niego Piotra archidiacona i Jana z Wielatowa kanonika łęczyckiego, którzy przedstawią bliżej sprawy kapituły.

Wpis na s. 322a, kartka (wymiar połówki arkusza) między zapisami z 1440 i 1441 r. Poprawki wskazują, że jest to oryginalny koncept listu. Pod tekstem i na odwrociu notatki rachunkowe (wtórne wykorzystanie papieru).

^aReverendissime pater et domine, domine graciousissime^b.

Reverendissimo in Christo patri et domino, domino Vincencio Dei gracia sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopo et primati¹. Sandiuogius decanus², Petrus archidiaconus³, Johannes Luthkonis cantor⁴, Nicolaus scolasticus⁵ ceterique prelati et canonici ac totum capitulum ecclesie collegiate sancte Marie Lanciencensis oraciones <in Christo> devotas <cum obediencia filiali>. Reverendissime pater et domine, domine graciousissime! Ad V(estre) Paternitatis conspectum honorabiles dominos Petrum archidiaconum et Johannem de Wyelathowo canonicum <Lanciencenses>⁶, nostros confratres presencia exhiben(tes) dirigitimus nostris intencionibus V(estre) P(aternitati) viva voce referendis plenius informatur supplicacio affectu studiosissimo, quatenus in agendis ecclesie nostre negociis ac eciam referendis plenius informatur ipsis^{c-c} audienciam dare benignam et fidem in omnibus, que retulerint, tam ex parte ecclesie, quam ex parte singularium personarum et tocius capituli dicte ecclesie Lanciencensis, dignemini adhibere credituram, uti dominus et pater noster graciousissimus, quem Altissimus per multa tempora felicitet et conservet pro consolacione omnium nostrorum speciali. Datum circa ecclesiam collegiatam Lanciencensem predictam in capitulo nostro generali die tertia mensis Februarii anno Domini M CCCC XL quinto, nostro sub sigillo.

^{a-b} Inną ręką; ^{c-c} następuje skreślone: dignemini.

¹ Zob. przyp. 7/8; ² zob. przyp. 3/4; ³ Piotr z Różyca (par. Leźnica Wielka), h. Sulima, archidiacon łęczycki 1444–1449 (Kow., s. 142–143; Nowak/Pietras, s. 154–156); ⁴ Jan Lutkowic z Brzezia (pow., kaliski) h. Doliwa, sekretarz królewski, kanonik łęczycki 1433, kantor łęczycki 1436–1458, biskup włocławski 1463–1464 i krakowski 1464–1471 (Kow., s. 156–164; Czyżak, s. 333–334; Demb., s. 443–448); ⁵ Mikołaj Imbir z Kiszewa i Objezierza (pow. poznański), h. Nałęcz, kanonik poznański od 1438, krakowski od 1440, scholastyk łęczycki 1440–1476 (Kow., s. 111–113; Demb., s. 547–548); ⁶ Jan z Wielatowa (dziś Wylatowo, miasteczko w pow. gnieźnieńskim, należąca do klasztoru w Trzemesznie), kanonik łęczycki 1404–1452 (Kow., s. 262–263).

9.

Łęczyca, 9 IX 1448

Instrument notarialny. Adam syn Zawiszy ze Smolic kanonik włocławski i łęczycki, mając w rękach wystawiony przez Krzysztofa biskupa korońskiego dokument egzekucyjny w sprawie ekspektatywy udzielonej przez obecnego papieża Mikołaja V, wezwał kanoników łęczyckich zebranych na posiedzeniu kapituły, aby przyjęli go do swej kapituły jako kanonika na prebendę wakującą po śmierci Mikołaja Kichnika. Pralaci i kanonicy przyjęli Adama na kanonika, wyznaczając mu stallę w chórze, głos i miejsce w kapitule, a także polecili swemu prokuratorowi Sieciechowi wprowadzić go w posiadanie należnych refekcji i dochodów.

Wpis na s. 431, w ramach zapiski z posiedzenia kapituły: In capitulo sancte Marie Nativitatis celebrato acta sequuntur. Anno Domini millesimo CCCC^o quadringentesimo octavo etc. die Lune nona mensis Septembris in capitulari ecclesie collegiate sancte Marie Lanciencensis venerabiles et honorabiles domini Johannes Furman decanus, Petrus de Rozdricze archidiaconus, Nyemerza custos, Johannes de Welatowo, Sethegius de Byesyekirz, Nicolaus de Schadek, Jacobus de Grandi, Sandko de Grabischewo, Nicolaus de Beszki et Martinus de Tharnowa prelati et canonici ecclesie collegiate sancte Marie Lanciencensis predictae in capitulo generali ad festum Nativitatis Marie celebrari consueto ad sonum maioris campane capitulariter congregati, dominus Adam de Smolicze ad suam requisicionem per dominos supradictos est in canonicum et fratrem receptus et de refeccionibus tam pro generalibus capitulis, quam cottidianis sibi est responsum, prout in instrumento desuper confecto plenius continetur, cuius tenor sequitur in hec verba: In nomine Domini amen.

In nomine Domini amen. Sub anno nativitatis eiusdem M^o CCCC^o quadringentesimo octavo, indicione undecima, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini, domini Nicolai divina providencia pape quinti¹ anno secundo, die Lune nona mensis Septembris, hora terciarum vel quasi, in loco capitulari in ecclesia collegiata Sancte Marie Lanciencensi Gneznensis diocesis sita in meique notarii publici testiumque infrascriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia constitutus personaliter venerabilis dominus Adam Zauissii de Smolicze canonicus Vladislawiensis et collegiate Sante Marie Lanciencensis predictae ecclesiarum² tenens et habens suis in manibus quendam processum gracie expectative sub titulo et sigillo reverendi patris, domini Cristophori episcopi Coronensis³, dicte sue gracie expectative principalis executor(is), per prefatum sanctissimum dominum nostrum Nicolaum papam modernum sibi gracie facte et concesse, venerabiles et honorabiles viros, dominos Johannem decanum⁴, Petrum archidiaconum⁵, Nemyerzam custodem⁶, Johannem Wyelathowsky⁷, Setagium de Byeschekiry⁸, Jacobum de Grandy⁹, Nicolaum Bruchnyk¹⁰, Sandiuogium de Grabyschewo¹¹, Nicolaum Beskowsky¹² et Martinum de Tarnowo¹³ prelatos et canonicos ecclesie collegiate Sancte Marie Lanciencensis predictae, ibidem ad sonum campane in generali capitulo capitulariter congregatos, monuit et requisivit, quatenus ipsum dominum Adam in canonicum et in confratrem recipient stallumque in choro, vocem et locum in capitulo darent et assignarent de refeccionibusque et porcionibus tam [pro] capitulis, quam eciam quottidianis et quibusvis proventibus dandis, prout ceter(is) prelat(is) et c[anonicis] dicte ecclesie Lanciencensis responderetur, responderent et ab aliis responderi facerent ac in possessionem quantum in eis [fuerit] dictorum canonicatus et prebende Lanciencensis, prout prius aliqui domini prelati et canonici iamdicti

[.....] Adam in canonicum et confratrem recipen(tes) post mortem et obitum olim honorabilis Nicolai Kychnyk¹⁴ [.....] ultimi et immediati possessoris extra Romanam Curiam defuncti vacan(tium) dederunt, induxerunt et assi[gnaverunt], darent et assignarent. Quiquidem domini prelati et canonici Lancienses superius descripti, sic ut premit[itur, per] prefatum dominum Adam canonicum Lanciensem requisiti, habitis inter se mutuis super requisicione c[.....] tractatibus, unanimi voto nullo discrepante prefatum dominum Adam alias ipsius (procuratorem) in canonicum et [.....] confratrem receptum receperunt, stallum in choro, vocem et locum in capitulo assignan(tes), de refeccio[nibus ...] et omnibus porcionibus tam capitularibus, quam eciam quottidianis, prout ceteris prelati et canonicis [.....] ecclesie collegiate Lancienses predictae respondetur, responderunt et ipsas refecciones per procuratorem ipsorum et tocius capituli Lancienses, videlicet per dominum Setagium eciam canonicum Lanciensem, sibi dare mandaverunt et fecerunt possessionemque quantum in ipsis domini fuit predictorum suorum canonicatus et prebende Lancienses si[c ...] per mortem Nicolai Kyechnyk vacancium cum plenitudine iuris canonici assignaverunt et dederunt et ipsum ibidem ad omnes tractatus capitulares benigniter admiserunt et receperunt. Super quibus omnibus et singulis premissis prefatus dominus Adam canonicus Lancienses peccit sibi a me notario publico subscripto fieri, dari et confici p[.] ipsos [?] publicum instrumentum et alia necessaria publica instrumenta. Acta sunt hec anno, indictione, pontificatu, die, mense, hora et loco, quibus supra, presentibus honorabili et validis dominis Swan[tho]slao plebano in Syedlecz¹⁵, Stanislao de Nynyeszmyrz¹⁶, Jaroslao de Domyńnikowycze¹⁷ et Martino de Lypini¹⁸ clerico et armigeris Gneznensis diocesis, testibus ad premissa vocatis et rogatis. Et ego Jacobus Mathie de Lancicia¹⁹ clericus Gneznensis diocesis^a.

^a *Subskrypcja notarialna wpisana w skróceniu.*

¹ Mikołaj V papież, koronowany 19 III 1447, zm. 1455; ² Adam ze Smolic (pow. brzeziński, par. Stryków), h. Poraj, kanonik łączycy 1448–1453, jako kanonik włocławski skądinąd nieznany (Kow., s. 198–199; A. Gąsiorowski, *Kanonicy włocławscy w najstarszej metryce kapitulnej [1435–1500]*, w: *Duchowieństwo kapitulne w Polsce średniowiecznej i wczesnonowożytnej. Studia nad pochodzeniem i funkcjonowaniem elity kościelnej*, red. A. Radziwiński, Toruń 2000, s. 9–51); ³ Krzysztof Garatoni kanonik padewski i tytularny biskup Coron (w Grecji) 1437–1449 (K. Eubel, *Hierarchia catholica medii aevi*, t. 2, Münster 1914, s. 138); ⁴ Jan Furman z Mchów i Zaniemyśla (pow. pyzdrowski), h. Doliwa, kanonik poznański 1407–1458, kustosz gnieźnieński 1437–1458, dziekan łączycy 1446–1458 (Kow., s. 82–86; Czyżak, s. 341–342; Demb., s. 416–420); ⁵ zob. przyp. 8/3; ⁶ Niemierza z Brudzewa (pow. pyzdrowski), h. Nałęcz, bratanek biskupa poznańskiego Mirosława, kustosz łączycy 1427–1450 (Kow., s. 183–184); ⁷ zob. przyp. 8/6; ⁸ Sieciech ze wsi Biesiekierzy (Biesiekierz, par. Grabowo), h. Topór, kanonik łączycy 1433–1451 (Kow., s. 322); ⁹ Jakub z Grądów (woj. sieradzkie), h. Kopacz, kanonik poznański 1432–1453, łączycy 1437–1453 (Kow., s. 220–222; Demb., s. 396–397); ¹⁰ Mikołaj Bruchnik (Bruchring?) z Szadka (miasto w woj. sieradzkim), pisarz królewski 1414–1420, kanonik łączycy 1434–1447 (Kow., s. 286–287); ¹¹ Sędziwój z Grabiszewa (wsi kapituły kolegiackiej, zob. przyp. 6/4–5), kanonik łączycy 1438–1458 (Kow., s. 320–321); ¹² Mikołaj ze wsi Besk (par. Grabowo), h. Powaba, kanonik łączycy 1445–1474, potem pleban w Drzewicy i oficiel foralny w Łęgonicach 1482–1488 (Kow., s. 291–293; Gąs/Skierska, s. 122); ¹³ Marcin z Tarnowa (pow. gnieźnieński) kanonik wieluński 1440–1446 i łączycy 1446–1463 (Kow., s. 281–282); ¹⁴ Kow. nie notuje kanonika Mikołaja zm. 1448; ¹⁵ Siedlec k. Łęczycy; ¹⁶ Nieśmierz w par. Góra, dziś Leśmierz, Stanisław h. Łazęka, syn Stefan z Bielaw, wnuk wojewody Stanisława (Nowak, s. 182; zob. przyp. 4/13); ¹⁷ Jarosław z Dominikowic (woj. sieradzkie), h. Grzymała, występuje 1413–1452 (SzymczNob., s. 242, 282, 335); ¹⁸ Marcin z Lipin (woj. sieradzkie), h. Pomian, występuje 1460–1478 (SzymczNob., s. 280–281); ¹⁹ Jakub z Łęczycy notariusz publiczny 1420–1427, pleban w Łęczycy 1419, Złotkowie 1428 (GąsNot., nr 147).

10.

Grzegorzew, 28 VII 1451

Władysław arcybiskup gnieźnieński zawiadamia prałatów i kanoników łączycy, że instytuował Świętosława ze Starzyn altarystę i oficjale łączycy (przez pełnomocnika Mikołaja z Kielkowic prepozyta łowickiego) na prebendę kanoniczną w kapitule łączycy, wakującą po śmierci Sieciecha z Biesiekierza, wobec czego poleca, aby przyjęli Świętosława jako kanonika, wyznaczili mu stalle w chórze i głos

w kapitule oraz wprowadzili w posiadanie dochodów jego prebendy, odebrawszy najpierw przysięgę na przestrzeganie statutów kapituły.

Wpis na s. 469, wniesiony 8 IX 1451. – Na s. 468 zapiski o przeprowadzonej recepcji Świątosława: Item domini predicti capitulariter congregati fuerunt per dominum Swanthoslaum de Starzini rectorem parrochialis in Szedlecz et officialem Lanciencis eclesiarum requisiti vigore [.....] instrumenti ad provisionem et institutionem domini archiepiscopi de manibus discreti Jacobi de Cowalewyce confecti, ut ipsum in canonicum et confratrem canonicatus et prebende per mortem Sethagii de Bysezkyrzi ultimi et immediati possessoris eorundem vaccancium, recipere, admitterent et ponerent, prout in instrumento continetur, quiquidem domini habitis inter se maturis tractatibus predictum dominum Swanthoslaum in canonicum et confratrem receperunt et admiserunt et quantum in eis fuerit possessionem corporalem, realem et actualem assignaverunt et eidem in refeccionibus capitularibus et quottidianis consuetis nullo competitore comparente responderunt memoratusque dominus Swanthoslaus dictos dominos canonicos, ut prefertur, capitulariter congregatos sub censuris dicti capituli et penis periurii, qui iuravit ad acta capituli in manibus mei notarii, promisit reddere indemnos et ipsos evincere quarumcumque personarum ab impedimentis sua interesse putantibus, presentibus nobilibus Johanne Borszyczski¹ et Thoma de Gambycze² circa premissa.

Item prefatus dominus Swanthoslaus canonicus robora in Oszczischewyce³ per mortem Sethagii olim canonici per eum recepta et in curiam archiepiscopalem adducta debet eadem robora in ibidem propriis sumptibus viceversa reducere infra hinc et festum Nativitatis Christi nunc proxime venturum aut pro eisdem roboribus cum domino Nicolao Malinski canonico⁴, eisdem ville gubernatore et tutore, amicabilem componere sub censuris capituli.

Wladislaus Dei gracia sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopus et primas⁵, venerabilibus et honorabilibus viris, dominis preposito, decano, scolastico, custodi et archidiacono ceterisque prelatibus et canonicis ecclesie collegiate Sancte Marie Lanciencis, ad quem vel ad quos receptio prelatorum et canonicorum in eadem ecclesia spectat et pertinet communiter et divisim, (aliisque) presentibus requirendis salutem in Domino. Vaccantibus canonicatu et prebenda in dicta ecclesia collegiata sancte Marie Lancienci per mortem honorabilis Sethagii de Bysezkyrze⁶ ultimi et immediati possessoris eorundem honorabili domino Swanthoslaao de Starzini altariste et officiali nostro Lancienci⁷ in persona venerabilis domini Nicolai de Kyelkowyce baccalarii in decretis, prepositi Lowycensis⁸ per manus nostre capiti suo impositionem de dictis canonicatu et prebenda auctoritate ordinaria canonicè providimus et eosdem sibi contulimus providemusque et conferimus per presentes, curam et administracionem spiritualium et temporalium eorundem eidem commiten(tes), quocirca vobis in virtute sancte obediencie et sub excommunicacionis pena, quam in vos et vestrum quemlibet trina trium dunxtaxat dierum canonica monicione prima ferimus in hiis scriptis, nisi feceritis, que precipimus, districte iniungentes mandamus, quatenus dum et quando per prefatum dominum Swanthoslaum canonicum aut ipsius procuratorem eius nomine vigore presencium fueritis requisiti seu alter vestrum fuerit requisitus, ipsum in canonicum et in fratrem recipiatis et admittatis, stallum in coro et vocem in capitulo cum plenitudine iuris canonici sibi assignan(tes) ipsumque vel procuratorem eius in et ad corporalem, realem et actualem possessionem omnium iurium et universorum reddituum et pertinenciarum dictorum canonicatus et prebende, ut moris est, recipiatis, inducat, ponatis et admittatis receptumque et admissum defendatis, facientes sibi et non alteri de omnibus et singulis huiusmodi iuribus, possessionibus, decimis et aliis obvencionibus universis quomodolibet ad dictos canonicatum et prebendam spectantibus per eos, ad quos pertinet, plenarie et integre respondere, et vosipsi quantum in vos fuerit respondeatis de eisdem, recepto tamen primitus a dicto Swanthoslaao canonico aut suo procuratore eius nomine de observandis statutis et consuetudinibus ecclesie Lanciencis memorate corporali iuramento. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premissorum presentes nostras provisionis litteras scribi et publicari nostrique appensione sigilli iussimus communiri. Actum et datum in Grzegorzewo⁹ in curia nostra archiepiscopali ibidem sita anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo, indicione quartadecima, pontificatu

sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Nicolai divina providencia pape quinti¹⁰, anno ipsius quinto, die vero Mercurii vicesima octava mensis Julii, hora terciarum vel quasi, presentibus nobilibus Stanislao de Wola magistro coquine¹¹ et Staszcone de Minori Opporowo cubiculario¹² nostris diocesis nostre, testibus circas premissa.

Et ego Jacobus Stanislai de Cowalewycze¹³ clericus Gneznensis diocesis, publicus imperiali auctoritate etc.^a

^a *Subskrypcja notarialna wpisana w skróceniu.*

¹ Jan Borszycki, zapewne z Borszyna (par. Solca Wielka), występuje od 1432 (Nowak, s. 266); ² Tomasz z Gębic (par. Solca Wielka) syn Adama występuje od 1432 (Nowak, s. 262); ³ zob. przyp. 1/8; ⁴ Mikołaj z Małynia (woj. sieradzkie), h. Poraj, kanonik łęczycki 1444–1470, oficjał łęczycki 1464–1469 (Kow., s. 289–290; SzymczNob., s. 121; Gąs/Skierska, s. 121); ⁵ Władysław z Oporowa (miasto w pow. orłowskim), h. Sulima, biskup włocławski 1434–1439, arcybiskup gnieźnieński 1449–1453; ⁶ zob. przyp. 9/8; ⁷ Świętosław ze Starzyn (par. Chodowo), kanonik łęczycki 1451–1468, oficjał łęczycki poświędzony skądinąd 1454–1459 (Kow., s. 327–328; Gąs/Skierska, s. 120–121), jako pleban w Siedlcu (na północ od Łęczycy) skądinąd nieznany; ⁸ Mikołaj z Kielkowiec (pow. lelowski), syn chłopski, kanclerz kolejnych arcybiskupów 1443–1459, dziekan 1446–1448 i prepozyt łowicki 1451–1478, kanonik łęczycki 1451–1472, oficjał łowicki 1474–1475 (Kow., s. 295–298; Wilk, s. 162–164, 181; Włod., s. 116–118; Gąs/Skierska, s. 122); ⁹ Grzegorzew miasto i zamek arcybiskupi w pow. łęczyckim; ¹⁰ zob. przyp. 9/1; ¹¹ zapewne Wola Oporowska (par. Oporów, pow. orłowski), gdzie siedzieli krewni arcybiskupa, h. Sulima, ale nie znamy wśród nich Stanisława (Nowak/Pietras, tabl. 3a–3d; Włod., s. 71); ¹² Oporówek (par. Oporów), Stanisław Jelitko, h. Sulima, krewny arcybiskupa, występuje też przy nim do 1453, a żył do 1501 (nr 11; Nowak/Pietras, s. 38–42; Włod., s. 84–85); ¹³ Jakub z Kowalewic (par. Chociszew), notariusz publiczny od 1434, pisarz arcybiskupi 1439–1463, kanonik uniejowski 1459, pleban w Łęczycy 1466 (GąsNot., nr 158).

11.

Skierniewice, 20 X 1451

Władysław arcybiskup gnieźnieński zawiadamia pralatów i kanoników łęczyckich, że instytuował Mikołaja z Kielkowiec prepozyta łowickiego i swego kanclerza na prebendę kanoniczną w kapitule łęczyckiej wakującą po śmierci Jana z Koziebród, który zmarł 10 X, na którą prezenta należy tym razem do arcybiskupa. Wobec tego poleca, aby przyjęli Świętosława jako kanonika, wyznaczili mu stallę w chórze i głos w kapitule oraz wprowadzili w posiadanie dochodów jego prebendy, odebrawszy najpierw przysięgę na przestrzeganie statutów kapituły.

Wpis na s. 470–471, między zapiskami z 7 XI i 29 XI 1451.

Vladislaus Dei gracia sancte ecclesie Gneznensis archiepiscopus et primas¹, venerabilibus et honorabilibus dominis preposito, decano, archidiacono, scolastico, cantori ceterisque prelatibus et canonicis ecclesie collegiate Sancte Marie Lanciensi nostre diocesis ac illi vel illis, ad quem vel ad quos receptio et admissio prelatorum et canonicorum in eadem ecclesia spectat et pertinet communiter et divisim, aliisque presentibus requirendis salutem in Domino. Vaccantibus canonicatu et prebenda in dicta ecclesia collegiata Sancte Marie Lanciensi per mortem et obitum venerabilis Johannis de Cozebrodi ultimi et immediati canonici² et possessoris eorundem, hic in partibus et extra Romanam Curiam die decima Octobris [10 X 1451] mensis infrascripti defuncti, quorum provisio, collatio et quevis alia dispositio ad nos ex turno nostro ea vice pertinet et spectat pleno iure, de dictis canonicatu et prebenda sic, ut premittitur, vel alias quovismodo vaccantibus, venerabili Nicolao de Kyelkowycze baccalario in iure canonico, preposito Lowyciensi, cancellario nostro³, morum honestate, vita laudabili aliisque virtutum meritis plurimum comendato, auctoritate ordinaria canonice providimus et eosdem sibi contulimus ipsumque per manus nostre capiti suo impositionem instituímus et investivimus providemusque, conferimus et investimus, admisionem spiritualium et regimen temporalium eorundem canonicatus et prebende sibi comitten(tes) et comittimus in Dei nomine per presentes, quocirca vobis prelatibus et canonicis predictis et aliis, qui pro parte dicti Nicolai canonici requisiti fuerint, seu alter vestrum fuerit requisitus, in virtute sancte

obediencie et sub excommunicacionis pena, quam in vos et vestrum quemlibet trina trium dunxtaxat monicione canonica prima ferimus in hiis scriptis, nisi feceritis, quod districte precipien(tes) mandamus, quatenus ad dictam ecclesiam collegiatam Lanciensem personaliter sic requisiti acceden(tes) prefatum Nicolaum de Kyellrowycze [!] aut ipsius procuratorem eius nomine in canonicum recipiatis et in fratrem, stallum in choro et vocem in capitulo cum plenitudine iuris canonici sibi assignan(tes) ac eundem Nicolaum canonicum aut eius procuratorem in et ad corporalem, realem et actualem omnium iurium et pertinenciarum canonicatus et prebende eorundem ut moris est ponatis, inducatis et admittatis possessionem, inductumque et admissum defendatis, mandan(tes) sub penis prescriptis omnibus et singulis reddituariis et censitis, [s. 471] quibus et nos mandamus, ut prefato Nicolao de Kyelkowycze canonico aut suo procuratori et non alteri de omnibus et singulis iuribus, possessionibus, censibus, decimis, redditibus, proventibus et obventionibus universis, prout ad eos et quemlibet eorum pertinet et spectat, integre et plenarie respondeant, et vos eciam eidem de ipsis et quotidianis distributionibus respondeatis, recepto vero primitus a dicto Nicolao canonico aut procuratore eius de observandis statutis et consuetudinibus ecclesie Lanciensi memorate corporali iuramento. In quorum omnium (et) singulorum fidem et testimonium premissorum presentes nostras provisionis, collacionis et institutionis litteras per notarium nostrum infrascriptum scribi et subscribi et publicari mandavimus (et) nostri sigilli appensione iussimus communiri. Actum et datum Squiyrnyewycze⁴ in curia nostra archiepiscopali anno Domini etc. L^{mo} primo, indicione XIII, pontificatu sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Nicolai divina providencia pape quinti⁵, anno ipsius quinto, die vero Mercurii XX mensis Octobris, hora vesperorum vel quasi, presentibus ibidem venerabili et honorabili dominis Johanne de Thwardowo canonico Poznaniensi, tenentario nostro in Squiyrnyewice⁶ et Johanne de Mykulowycze rectore parochialis ecclesie in Lagowo⁷ et Stanislao de Minori Opporowo⁸ clericis et layco Gneznensis et Cracouiensis diocesum, testibus ad premissa vocatorum [!].
Et ego Jacobus Stanislai de Cowalewycze⁹ clericus Gneznensis diocesis, publicus imperiali auctoritate etc.^a

^a Subskrypcja notarialna wpisana w skróceniu.

¹ Zob. przyp. 10/1; ² Jan ze wsi Koziębudy (woj. plockie), h. Jastrzębiec, pisarz arcybiskupi, kanclerz gnieźnieński od 1428, w 1432 jako krewny arcybiskupa Wojciecha i kanonik krakowski zabiegał bezskutecznie o scholasterię łączycką, kanonik łączycki od 1434, zm. 10 X 1451 (Kow., s. 105–108; Czyżak, s. 339–340); ³ zob. przyp. 10/8; ⁴ zob. przyp. 7/2; obecność arcybiskupa poświadczona też 12 XI 1451 (Wilk, s. 307); ⁵ zob. przyp. 10/6; ⁶ Jan z Twardowa (pow. kaliski), kanonik poznański 1435–1467, oficjal warszawski 1446–1447, potwierdzony jako tenentariusz skierniewicki (Demb., s. 480–481; Wilk, s. 184); ⁷ Jan z Mikulowic (zapewne w pow. opoczyńskim) pleban w Lagowie (mieście biskupim w woj. sandomierskim) skądinąd nieznan; ⁸ zob. przyp. 10/8; ⁹ zob. przyp. 10/9.

12.

25 I 1487

Piotr z Będkowa prepozyt krakowski do Pawła z Jezewa kanonika i oficjale łączyckiego. Treść niejasna z powodu ubytków. Mowa o występkach klero Włocisza, który podburzył wielu ludzi – z powodu niegodnego życia pozwał przed oficjale łączyckiego i tego człowieka z żoną – przed wójtem i burmistrzem miasta zawarł ugodę, ale ją zerwał. Nadawca poleca sprawę pewnych ludzi.

Osobny arkusik (s. 436a–436b), z obciętych lewym skrajem (brakuje ok. 1/4 całości). Jest to oryginalny list, na odwrociu resztki pieczęci zamykającej. – List nie ma daty rocznej, ogólne ramy datacji określa czas urzędowania Pawła jako oficjale (1482–1492). W okresie tym święto Nawrócenia św. Pawła (25 I) wypadło w czwartek tylko w 1487 r.

^aVenerabili domino Paulo de Gezevo canonico et officiali Lanciensi¹ etc., fautori optimo^b.
[.....]r optinere. Scripsi heri V(estre) V(enerabilitati), quomodo iste Włoczisch clericus de
[.....]fisis insolencia, qua multas hic in eas exagitat homines
[.....] nec qui eum propter malam vitam et coversacionem suam

[.....]lib ad V(estram) V(enerabilitatem) trahit presenciam et hunc hominem cum uxore
 [.....]ic coram advocato, protoconsule ac aliis personis de oppido
 [..... d]ifferenciis eorum hincinde concordiam habuit, prout dum tempus
 [.....]istet perturbat et minus debite molestat, quare ne quid
 [.....]la huius clerici malicia venire posset et ne ad peyora
 [.....]ar, eam causam, quam cum presencium latore habet, velit
 [.....]atores, qui ferunt et fatentur inter eas eciam sub vadio rem
 [.....]a alias suspendere, ut idem melius informatus V(estram) V(enerabilitatem) accedere
 [.....] informare posset. Eciam rogo, velit V(estra) V(enerabilitas) illas personas
 [.....]ouiam de Zielstni² ac Andream Obrozek, qui per iniuriam mar
 [.....] per V(estram) V(enerabilitatem) surrogatum priscius vendicare ac subycere
 [.....]neo capellanus meus Andreas mansionarius in Banthkaw³ me
 [.....]m, in quo et si per surrogatum vestrum ego recepi domum [?]
 [..... a] V(estra) V(enerabilitate) recipiam reformacionem. Valeat tandem feliciter V(estra) V(enerabilitas)
 [.....] feria quinta ipso die Conversacionis sancti Pauli.
 Petrus de Banthkaw prepositus Cracouiensis⁴ etc.

^{a-b} Adres na odwrociu (s. 436b).

¹ Paweł Wojewódka z Jeżewa lub Jeżowa (nie wiadomo, którego) kanclerz biskupów krakowskich, składał suplikę o kanonię łączyczką w 1448, jako kanonik poświadczony 1462, jako oficjal łączycycki poświadczony od 26 VI 1482 (poprzednik urzędował jeszcze 4 II 1482) do 4 VIII 1492, zmarł wkrótce potem (Kow., s. 312–313; Gąs/Skierska, s. 121; T. Walczak, *Personel kancelarii biskupa krakowskiego Tomasza Strzępińskiego (1455–1460)*, *Rocz. Hist.*, 89, 2023, s. 63–67); ² może Zielęcín k. Pajęczna w woj. sieradzkim; ³ Będków miasto w pow. brzezińskim; ⁴ Piotr Wspiniek z Będkowa, h. Prus, kanonik gnieźnieński od 1447, prepozyt krakowski od 1463, kantor gnieźnieński od 1495, tenariusz dóbr pabianickich kapituły krakowskiej 1476–1487, zm. 1496 (Czyżak, s. 381; J. Szymczak, *Piotr Wspiniek z Będkowa przedsiębiorczy gospodarz i administrator dóbr pabianickich kapituły krakowskiej w drugiej połowie XV wieku*, w: *Ludzie, Kościół, wierzenia. Studia z dziejów kultury i społeczeństwa Europy Środkowej (średniowiecze – wczesna epoka nowożytna)*, [red. W. Iwańczak, S.K. Kuczyński], Warszawa 2001, s. 543–551).

Twelve documents and letters for the history of the collegiate church at Łęczyca from the fourteenth to the fifteenth century

Summary: The collegiate church of Łęczyca was one of the most important churches in Poland. Its archive has not survived. It probably included a book (kept at the Scientific Library of the Polish Academy of Arts and Sciences in Krakow, MS no. 6558) containing entries from the activities of the collegiate chapter in the first half of the fifteenth century (its decisions, accounts of its procurators, etc.). Among them are also entries of documents collated in this collection. They date from 1374–1452, with another letter dated 1482. These documents illustrate the life of the chapter, bringing information about its estates (charters for the offices of the village mayors [Polish sing. *solectwo*]), the foundations of the altar bequests and the creation of institutions for prebends. There are also two letters (one draft with amendments). The introduction also includes several entries from the collegiate chapter register mentioned above, published in full. These give an idea of the highly interesting content of this manuscript, which all deserves to be published.

Nota o autorze: Tomasz Jurek – prof. dr hab., pracuje w Instytucie Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN w Poznaniu, kierownik Zakładu Słownika Historyczno-Geograficznego Ziem Polskich w Średniowieczu. Zajmuje się historią polityczną i społeczną, naukami pomocniczymi historii oraz edytorstwem.

Author: Tomasz Jurek – professor, employee of the Tadeusz Manteuffel Institute of History of the Polish Academy of Sciences in Poznań, head of the Department of Historical and Geographical Dictionary of the Polish Lands in the Middle Ages. Deals with political and social history, auxiliary sciences of history and source editing.

Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk
ul. Mielżyńskiego 27/29
61-725 Poznań
e-mail: tjurek@ihpan.edu.pl, tnjurek@wp.pl

Bibliografia

Źródła

- Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum selecta*, t. 1–2, wyd. B. Ulanowski, Kraków 1894–1902
Bull. Pol., t. 5, wyd. I. Sułkowska-Kuraś, S. Kuraś, Romae–Lublino 1995
Iura vicariorum. Kopiarz kolegium wikariuszy katedry poznańskiej, wyd. T. Jurek, Poznań 2023
KDPol., t. 2, cz. 1, wyd. L. Rzyszczewski, A. Muczkowski, Warszawa 1848
KDWlkp., t. 6, wyd. A. Gąsiorowski, H. Kowalewicz, t. 7, wyd. A. Gąsiorowski, R. Walczak, Warszawa–Poznań 1982–1985
Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400–1508, t. 1–2, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, współpr. R. Grzesik, Kraków 2004
Najstarsza księga promocji Wydziału Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1402–1541, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, Warszawa 2011
Zbiór dokumentów i listów miasta Płocka, t. 1, wyd. S.M. Szacherska, Warszawa 1975

Opracowania

- Czyżak M., *Kapituła katedralna w Gnieźnie w świetle metryki z lat 1408–1448*, Poznań 2003
Dembiński P., *Poznańska kapituła katedralna schyłku wieków średnich. Studium prozopograficzne 1428–1500*, Poznań 2012
Eubel K., *Hierarchia catholica medii aevi*, t. 2, Münster 1914
Gąsiorowski A., *Kanonicy włocławscy w najstarszej metryce kapitulnej (1435–1500)*, w: *Duchowieństwo kapitulne w Polsce średniowiecznej i wczesnonowożytnej. Studia nad pochodzeniem i funkcjonowaniem elity kościelnej*, red. A. Radziwiński, Toruń 2000, s. 9–51
Gąsiorowski A., *Notariusze publiczni w Wielkopolsce schyłku wieków średnich. Katalog admisyj w Gnieźnie i Poznaniu 1420–1500*, Poznań 1993
Gąsiorowski A., Skierska I., *Oficjalaty okręgowe w późnośredniowiecznej archidiecezji gnieźnieńskiej*, Czas. Pr. Hist., 47, 1995, z. 1–2, s. 93–124
Katalog rękopisów Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie. Sygnatury 6551–6880, oprac. E. Danowska, E. Knapik, Kraków 2008
Korytkowski J., *Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych*, t. 3, Gniezno 1883
Kowalska-Pietrzak A., *Pralaci i kanonicy kapituły łączyckiej do schyłku XV wieku*, Łódź 2004
Kowalska-Pietrzak A., *Wydatki kapituły łączyckiej na rzecz kolegiaty w świetle not prokuratorskich (1406–1419)*, „Acta Universitatis Lodziensis, Folia Historica”, 72, 2001, s. 43–62
Nowacki J., *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. 2, Poznań 1964
Nowak T., *Własność ziemska w ziemi łączyckiej w czasach Władysława Jagiełły*, Łódź 2003
Nowak T., Pietras T., *Łęczyccy współrodowcy Oporowskich herbu Sulima do początku XVI wieku*, Łódź 2016
Potkański K., w: „Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce”, 7, 1903, s. CXC–CXCII
Potkański K., *Opactwo na łączyckim grodzie*, RAU whf, 43, 1902, s. 81–180
Skierska I., *Ornaty, sierpy i węgiel. O rachunkach łączyckiej kapituły kolegiackiej w pierwszej połowie XV wieku*, w: *Ecclesia, cultura, potestas. Studia z dziejów kultury i społeczeństwa. Księga ofiarowana Siostrze Profesor Urszuli Borkowskiej OSU*, red. P. Kras i in., Kraków 2006, s. 168–184
Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu, cz. 2, Wrocław–Poznań 1988–1992
Szymczak J., *Piotr Wspinek z Będkowa przedsiębiorczy gospodarz i administrator dóbr pabianickich kapituły krakowskiej w drugiej połowie XV wieku*, w: *Ludzie, Kościół, wierzenia. Studia z dziejów kultury i społeczeństwa Europy Środkowej (średniowiecze – wczesna epoka nowożytna)*, [red. W. Iwańczak, S.K. Kuczyński], Warszawa 2001, s. 543–551
Szymczakowa A., *Nobiles Siradienses. Rody Porajów, Pomianów, Gryfów, Kopaczów i Pobogów*, Warszawa 2011

- UdR. Spisy, t. 2, cz. 1: *Urzednicy lęczyccy, sieradzcy i wieluńscy XIII–XV wieku. Spisy*, oprac. J. Bieniak, A. Szymczakowa, red. A. Gąsiorowski, Wrocław 1985
- Walczak T., *Personel kancelarii biskupa krakowskiego Tomasza Strzępińskiego (1455–1460)*, *Rocz. Hist.*, 89, 2023, s. 61–84
- Wilk-Woś Z., *Późnośredniowieczna kancelaria arcybiskupów gnieźnieńskich (1437–1493)*, Łódź 2013
- Włodarski Ł., *Dwory arcybiskupów gnieźnieńskich do 1493 r. Struktura, urzędy, ludzie*, Toruń 2023
- Zajączkowski S., Zajączkowski S.M., *Materiały do słownika historyczno-geograficznego dawnych ziem lęczyckiej i sieradzkiej do 1400 roku*, cz. 1–2, Łódź 1966–1970
- Zajączkowski S.M., *Lokacje osad wiejskich na prawie niemieckim na obszarze przedrozbiorowego powiatu lęczyckiego do lat siedemdziesiątych XVI wieku*, Łódź 2003